

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет іноземних мов
кафедра англійської мови**

**Формування англомовної лексичної компетентності учнів середньої
школи за допомогою автентичних англомовних пісень**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 207М групи
спеціальності А4.021 Середня освіта
(англійська мова та зарубіжна література)

Люк Таїсія Миколаївна

Керівник:

Кандидат філологічних наук,
Доцент Мігорян О.В.

До захисту допущено на засіданні кафедри:

Протокол № від _____ 2025 р.

Зав. кафедрою _____ доц. Соловйова О.В.

Чернівці — 2025

Анотація

ІЛЮК Т.М. Формування англомовної лексичної компетентності учнів середньої школи за допомогою автентичних англомовних пісень (Кваліфікаційна робота). Спеціальність: А4.021 Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці: ЧНУ, 2025.

У роботі обґрунтовано, розроблено і перевірено методику організації пробного навчання з англійської мови з метою формування лексичної компетентності учнів середньої школи за допомогою автентичних англомовних пісень. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Ключові слова: лексична компетентність, автентичні пісні, пробне навчання.

Summary

ILIUK T.M. Formation of English lexical competence for secondary school students with the help of authentic English songs. (Qualification paper). Major: A4.021 Secondary Education (The English language and foreign literature). Chernivtsi National University named after Yurii Fedkovych. Chernivtsi: ChNU, 2025.

The present paper has given grounds, worked out, and checked the methodology of developing lexical competence for the secondary school students with a help of authentic English songs. The paper consists of introduction, three chapters, conclusions, supplements and bibliography.

Key words: lexical competence, authentic songs, action research.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ілюк Т.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТЕНТИЧНИХ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ	10
1.0. Вступні зауваження	10
1.1. Психолого-педагогічні особливості учнів середньої школи	10
1.2. Лексична компетентність : визначення, складники, етапи формування	13
1.3. Автентичні пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови	16
1.4. Критерії відбору та жанрова різноманітність пісенного англомовного матеріалу для учнів середньої школи	19
1.5. Пробне навчання як метод експериментальної перевірки ефективності організації навчання	21
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ	25
2.0. Вступні зауваження	25
2.1. Етапи формування лексичної компетентності в учнів середньої школи	25
2.2. Труднощі формування лексичної компетентності в учнів середньої школи	29
2.3. Аналіз пісенного матеріалу в підручнику з англійської мови	34
Препаре для 6 класу середньої школи	

2.4. Система вправ на основі автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності в учнів середньої школи	35
Висновки до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	43
3.0. Вступні зауваження	43
3.1 Констатувальний етап організації пробного навчання	43
3.2 Формувальний етап організації пробного навчання	46
3.3 Контрольний етап організації пробного навчання	48
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	64
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена потребою підвищення ефективності навчання іноземної мови в умовах зростання ролі автентичних матеріалів у комунікативно орієнтованому підході. Сучасна методика навчання англійської мови прагне відійти від механічного засвоєння лексики на користь формування реальної мовленнєвої компетентності учнів. Автентичні англомовні пісні є потужним дидактичним засобом, який поєднує емоційно-естетичний вплив із лінгвістичним змістом, сприяє підвищенню мотивації до вивчення мови, розвитку слухової пам'яті, інтонаційного чуття й засвоєнню природних зразків мовлення. Використання пісенного матеріалу відповідає принципам комунікативного, компетентнісного та культурологічного підходів, що набувають дедалі більшого значення в сучасній освіті. Таким чином, дослідження формування англомовної лексичної компетентності засобами автентичних пісень є своєчасним і практично значущим для вдосконалення методики навчання іноземних мов у закладах середньої освіти.

Низку досліджень лексичної компетентності провели як українські, так і зарубіжні методисти: С.Ю. Ніколаєва, О.Б. Бігич, Ю.П. Федоренко, С.В. Смоліна, I.S.P. Nation та інші.

Сучасні розвідки О.О. Карпенко, Н. Мілліртона, Ю. Деркач та Р. Яблонської та К. Грем розкривають особливості застосування автентичних пісень у процесі вивчення англійської мови.

Об'єктом дослідження виступає процес навчання англійської мови учнів середньої школи.

Предмет дослідження – це формування лексичної компетентності із використанням автентичних англомовних пісень.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування, розробка і перевірка методики організації пробного навчання з англійської мови з метою формування лексичної

компетентності за допомогою використання автентичних англомовних пісень для учнів середньої школи.

Поставлена мета визначає необхідність вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати сучасні теоретико-методологічні джерела та дати визначення психолого-педагогічних характеристик учнів середньої школи, поняття лексична компетентність, автентичні пісні, критерії їх відбору та жанрова різноманітність, пробне навчання;
- обґрунтувати методичні принципи використання автентичних англомовних пісень як сучасних форм викладання іноземної мови та формування лексичної компетентності;
- розробити критерії оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності англійської мови учнів середньої школи;
- провести діагностику рівня її сформованості в учнів середньої школи;
- провести пробне навчання за допомогою використання сучасних автентичних англомовних пісень як способу формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи;
- перевірити ефективність запропонованої методики за допомогою проведення пробного навчання.

У процесі дослідження було застосовано комплекс **методів**, серед яких аналіз теоретико-методологічних джерел і нормативних документів у сфері середньої освіти, синтез наукових підходів, а також узагальнення та систематизація отриманих результатів. З метою визначення рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів у ході пробного навчання використовувалися емпіричні методи — спостереження та тестування. Проведений кількісний аналіз отриманих даних і їх інтерпретація дали змогу обґрунтувати ефективність і доцільність розробленої методики навчання.

Новизна дослідження полягає у створенні та апробації методики використання автентичних пісень із метою формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи.

Теоретичне значення полягає в обґрунтуванні методичних засад використання автентичних пісень із метою формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи.

Практичне значення полягає в розробці методики використання автентичних пісень із метою формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи під час організації пробного навчання.

Пробне навчання проводилось з учнями 6 класу на базі Реваківського ліцею.

Апробація роботи. Деякі положення роботи було висвітлено у вигляді тез Студентської наукової конференції ЧНУ 12 – 15 травня, 2025 р. *«Критерії відбору та жанрова різноманітність англомовного пісенного матеріалу для учнів середньої школи»* [11] та статті у збірнику «Магістерські студії» *«Система вправ на основі автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності в учнів середньої школи»* [12].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного із них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. У вступі пояснено актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, охарактеризовано застосовані методи, а також розкрито новизну, теоретичне та практичне значення дослідження.

Розділ 1 «Теоретичні засади дослідження особливостей формування англомовної лексичної компетентності учнів середньої школи за допомогою автентичних англомовних пісень» присвячено дослідженню психолого-педагогічних особливостей учнів середньої школи. Також подається визначення лексичної компетентності. Розглядаються автентичні пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови поряд із їх жанровою різноманітністю в цьому аспекті. Проводиться огляд пробного навчання як методу експериментальної перевірки ефективності організації навчання.

У **другому розділі** «Методологія використання автентичних пісень у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів середньої школи» розглянуто етапи формування лексичної компетентності в учнів

середньої школи, описано основні труднощі її формування, проаналізовано наявність пісенного матеріалу в підручнику з англійської мови для 6 класу, розроблено систему вправ на основі автентичних англомовних пісень для її формування.

У **третьому розділі** «Практичне застосування автентичних пісень для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови» описано поетапну процедуру проведення пробного навчання, наведено результати діагностики рівня сформованості лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи як результат використання автентичних англомовних пісень.

У **висновках** наведено підсумки дослідження та окреслено подальші перспективи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТЕНТИЧНИХ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ

1.0. Вступні зауваження

Розділ присвячено дослідженню психолого-педагогічних особливостей учнів середньої школи. Подано визначення лексичної компетентності. Також розглянуто автентичні пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови поряд із питанням їх жанрової різноманітності в цьому аспекті. Проведено огляд пробного навчання як методу експериментальної перевірки ефективності організації навчання.

1.1. Психолого-педагогічні особливості учнів середньої школи

Ефективність навчання іноземної мови в школі залежить від того, наскільки обрані підходи враховують вікові особливості учнів. Процес навчання можна умовно поділити на три основні етапи, кожен з яких відповідає певним стадіям розвитку дитини:

1. Початкова школа (7–10 років): діти адаптуються до нової соціальної ролі учня.
2. Середня школа (11–15 років): підлітки активно формують нову соціальну роль, а цей період супроводжується кризовими змінами, зокрема фізіологічними та психологічними.
3. Старша школа (16–18 років): учні орієнтуються на професійну діяльність.

Особливу увагу слід приділити середньому етапу, який вважається переломним через значні фізіологічні перебудови та формування особистісних компонентів. Як зазначали О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В.

Огороднійчук, цей вік супроводжується відмиранням старих інтересів та формуванням нових, таких як інтерес до самопізнання, прагнення до незалежності та ризику. У цей час активно розвиваються довільність психічних процесів (увага, пам'ять, мислення), що дозволяє підліткам краще організовувати свою навчальну діяльність [5, с. 215].

У підручнику з вікової психології авторів О.П. Сергєєнкової, О.А. Столярчук та ін. подано інформацію про те, що «підлітковий період охоплює навчання в основній школі (5-9 класи) і знаменує собою суттєві зрушення суб'єкта в напрямку дорослішання. Даний вік характеризується бурхливими, але нерівномірними темпами зростання організму та фізіологічними змінами» [30, с. 185]. З-поміжних автори називають такі:

- одночасне посилення інтересу та невдоволення своїм зовнішнім виглядом;
- відчуття пригніченості та зниженої самооцінки через непропорційне формування опорно-кісткової системи ;
- погане самопочуття, головний та серцевий біль через нерівномірний розвиток кровоносної системи;
- розвиток комплексів у дівчат щодо стрункости своєї фігури, а в хлопчиків щодо мускульної маси й атлетичності тіла;
- часті стрибки настрою, підвищена чутливість і роздратованість;
- «статеве дозрівання, поява вторинних статевих ознак сприяє формуванню почуття дорослості, забезпечує активізацію статевої ідентифікації, пожвавлює потяг до спілкування з протилежною статтю» [там само, с.186].

Для учнів середньої школи характерні такі риси: розширення інтересів та критичний погляд на дійсність; схильність до суперечок та заперечення авторитетів; зростання значущості спілкування з однолітками та потреби в самоствердженні; зниження інтересу до навчальної діяльності через сумнів у практичності знань.

У процесі навчання іноземної мови учні середньої школи, окрім базових іншомовних комунікативних навичок у чотирьох видах мовленнєвої діяльності,

опановують ключові загальнонавчальні та спеціалізовані вміння, необхідні для освоєння предмета. Вони також набувають певного розуміння правил мовної поведінки. Підлітковий вік характеризується значними змінами в інтелектуальній сфері: спостерігається перехід від конкретно-образного мислення до більш розвиненого абстрактного. Учні починають критично оцінювати навколишню дійсність, надають перевагу вираженню власної думки, часто вступають у суперечки та заперечують, при цьому не покладаючись на авторитет вчителя чи підручника.

У контексті навчання іноземної мови цей період сприятливий для розвитку лексичних навичок, оскільки учні більш мотивовані до комунікації. Проте важливо враховувати наступні ризики: зниження мотивації через усвідомлення складності процесу навчання; недостатній словниковий запас, що викликає побоювання зробити помилку; нехтування повторенням.

Таким чином, методика навчання іноземної мови на цьому етапі повинна орієнтуватися на:

- використання когнітивних та індивідуалізованих підходів;
- опору на наочність (відео, діаграми, таблиці);
- систематичне повторення та закріплення матеріалу;
- розвиток комунікативних навичок через інтеграцію усного мовлення, читання і письма;
- застосування інноваційних технологій (проектні методики, мультимедійні засоби).

Для заохочення учнів важливо залучати їх до активних форм роботи: дискусій, мозкових штурмів, групових проєктів і дебатів. Інтерактивні методи, що сприяють спілкуванню та практиці нової лексики, значно підвищують зацікавленість і мотивацію учнів. Мультимедійні технології, зокрема, дозволяють зробити матеріал більш доступним і створюють ефект реальності, стимулюючи учнів до активної участі [29, с. 5].

Урахування цих особливостей сприятиме ефективному засвоєнню іноземної мови і розвитку особистісних якостей учнів.

Отже, аналіз психофізіологічних та соціально-поведінкових особливостей учнів середнього шкільного віку засвідчує, що цей період є одним із найскладніших і водночас найсприятливіших для опанування іноземної мови. Перехід до абстрактного мислення, зростання потреби у самовираженні та комунікації, розширення кола інтересів і підвищення ролі однолітків створюють умови для цілеспрямованого розвитку лексичної компетентності, за умови педагогічно виваженого підходу. Ефективність навчання іноземної мови на цьому етапі залежить від того, наскільки методика враховує вікові труднощі підлітків — емоційну нестабільність, критичність, зниження мотивації — і водночас спирається на їхні провідні освітні потреби: потребу в спілкуванні, пізнавальну активність та прагнення до самоствердження. Використання інтерактивних, візуальних, когнітивно орієнтованих та технологічно підтриманих методів забезпечує підвищення зацікавленості, сприяє формуванню стійкої навчальної мотивації та створює умови для ефективного засвоєння іншомовної лексики.

1.2. Лексична компетентність : визначення, складники, етапи формування

Опанування іноземної мови тісно пов'язане із формуванням іншомовної комунікативної компетентності, яка, у свою чергу, “може розглядатися як така, що складається з певних компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. До кожного з цих компонентів входять, зокрема, знання, вміння і навички” [10, с. 165].

Під лінгвістичними компетентностями розуміємо лексичні, фонологічні, синтаксичні знання і вміння, а також інші маркери мови як системи, не зважаючи на соціолінгвістичне значення їх варіантів прагматичні функцій їх реалізації. Лексичну компетентність науковці розуміють як “здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості” [17, с. 215].

“Лексична компетентність – знання і здатність використовувати мовний словниковий запас – складається з лексичних (стійкі вирази: розмовні формули; фразеологічні ідіоми; застигли, стійкі вирази, які вивчаються і вживаються як одне нерозривне ціле/неподільні; стійкі розмовні вирази, що складаються зі слів, які зазвичай вживаються разом; однослівні форми: члени з відкритих класів слів: іменник, дієслово, прикметник, прислівник; закриті лексичні ряди) та граматичних (артиклі, кількісні займенники, вказівні займенники, особові займенники, питальні слова та відносні займенники, присвійні займенники, прийменники, допоміжні дієслова, сполучники, частки) елементів” [10, с. 166-167].

I.S.P. Nation запропонував розглядати іншомовну лексичну компетентність як поєднання трьох видів знання: 1) його форми (усна форма, письмова форма, частини слів); 2) його значення (пряме і переносне значення); 3) використання слів (у граматичній функції, за допомогою сполучення слів, певні обмеження щодо вживання, тощо) [49, с. 33]. Дана характеристика уможливорює належну оцінку рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності та покращення ефективності методів навчання, що застосовуються для розширення словарного запасу учнів.

За Ю.П. Федоренко базою іншомовної лексичної компетентності виступають наступні два складники: “мовний (наявність граматичних, фонетичних, графічних та орфографічних навичок) та мовленнєвий (здатність застосовувати набуті граматичні, фонетичні, графічні та орфографічні навички на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретних мовленнєвих умов)” [38, с. 84].

Розглянемо компоненти лексичної компетентності. Ними є *лексична навичка, лексичні знання і лексична усвідомленість*.

С.В. Смоліна визначає *лексичну навичку* як “автоматизовану навичку розуміння і вживання іншомовного лексичного навантаження на інтуїтивному рівні, яка забезпечує вдале лексичне оформлення власного мовлення і адекватне

сприйняття лексичного оформлення мовлення інших, а також зв'язків між словами мови, яка вивчається” [35].

Ще одним важливим компонентом лексичної компетентності виступають лексичні знання. О.Б. Бігич визначає їх як “відтворення у свідомості людини результату пізнання лексичної системи іноземної мови як цілісного явища і власне правил її застосування на практичному рівні” [1, с. 216].

Третій складник лексичної компетенції – це лексична усвідомленість. За О.Б. Бігичем – “це здатність учня усвідомлювати процеси формування своєї лексичної компетентності і опановувати іншомовний вокабуляр, створюючи при цьому систему особистих лексичних знань; диференціювати і вживати лексичні одиниці залежно від контексту; усвідомлювати та аналізувати власні переваги й недоліки відносно оволодіння і вживання системи лексичних засобів у мовленні” [там само, с. 217].

Вимоги до складу, тематики і обсягу лексичного матеріалу для вивчення в середній школі прописані в державному освітньому стандарті середньої загальної освіти [7].

О.Б. Бігич стверджує, що “лексичні навички є найважливішими складовими експресивних і рецептивних видів мовленнєвої діяльності, тобто учень повинен опанувати таким набором асоціативних значень, конотацій, контекстів, синтагматичних і парадигматичних зв'язків однієї одиниці лексики, щоб ця система відповідала ситуації іншомовної комунікації” [1, с. 314].

Навчання лексики розглядається науковцями через формування **лексичного мінімуму** учня, що містить три категорії: *активний, пасивний і потенційний*. Перший утворено обов'язковими одиницями до засвоєння, які розуміються безпосередньо без додаткового аналізу при читанні і аудіюванні.

Пасивний лексичний мінімум сприймається та розуміється при читанні і аудіюванні через часткове опанування одиниць лексики. Його може бути змінено під час активізації пасивного вокабуляру за допомогою спеціальних вправ.

Напрацювання потенційного лексичного мінімуму відбувається за рахунок оволодіння інтернаціональною лексикою, новими розширеними значеннями уже

вивчених полісемантичних слів, а також слів, утворених за допомогою продуктивних способів словотворення (префіксації, суфіксації, словоскладання і конверсії) закладає перспективи розширення вокабуляру учнів.

Ілюстративні шкали, створені для розрізнення діапазону лексичних знань та для здатності контролювати ці знання, визначають загальні риси сформованості лексичної компетентності, характерних для всіх рівнів володіння мовою (шкала CEFR: A1 – C2).

Отже, іншомовна лексична компетентність – це здатність особи стисло і правильно оформлювати своє висловлювання, виражати свої думки, ідеї, розуміти усне мовлення інших. Вона ґрунтується на складній взаємодії певних знань умінь, навичок та лексичній обізнаності. Становлення іншомовної лексичної компетентності відбувається завдяки комплексному підходу, який включає в себе запам'ятовування лексичного матеріалу на базі особливих методів і прийомів, а також відпрацювання практичних дій із лексемою на різних рівнях.

1.3. Автентичні пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови

Пісні, як і навчальний матеріал у вивченні іноземної мови, допомагають реалізувати навчальну, освітню і розвиваючу функції. Дуже важливо використовувати пісні на уроках англійської мови з багатьох причин.

По-перше, учні відразу приєднуються до культури країни, де розмовляють мовою, яку вони вивчають. По-друге, використання іноземного пісенного матеріалу створює гарну передумову для загального розвитку особистості учнів. Спеціально підібрані пісні можуть стимулювати метафоричне мислення та формувати гарний смак.

Щоб підвищити різноманітність і розважальність навчального процесу, на багатьох навчальних курсах уже довгий час застосовуються оригінальні або спеціально створені поетичні та пісенні матеріали з навчальною метою (наприклад, усі рівні підручника «More» видавництва Cambridge University Press, підручники О.Карп'юк для початкової школи). Проте традиційні методи

навчання за допомогою англійських пісень і віршів здебільшого практикують аудіювання, читання, переклад, декламацію та гру.

О. О. Карпенко стверджує, що, “використання пісень на уроках англійської мови представляє собою один з швидких та ефективний засобів, сприяючи позитивним емоціям та покращенню результатів навчання, тобто музика ефективно сприяє навчанню англійської мови через активацію мовно-емоційного компоненту учня, створюючи позитивне емоційне середовище, що сприяє залученню та утриманню уваги” [13, с.3].

Н. Міллінгтон стверджує, що пісні працюють на зміцнення нашої короткострокової та довгострокової пам'яті, ось чому пісенний матеріал є вагомим інструментом у лінгвістичному класі. Пісні допомагають розвивати слухові здібності та вимову, а передача їхнього ритму та наголосу може ефективно транслювати емоції, впливаючи тим самим на справжність мовного висловлення [48].

Використання пісень у процесі вивчення англійської дозволяє створити позитивний емоційний фон на уроці, оскільки музика завжди асоціювалася з емоційністю та дружньою радісною атмосферою, покращуючи навчальний процес і приваблюючи учнів.

Критеріями відбору, що відносяться до пісенного матеріалу, є: автентичність, методична цінність, емоційний вплив на учнів, принцип стилістичної нейтральності. Всі ці критерії підвищують ефективність вивчення на уроці англійської мови.

Ю. Деркач та Р. Яблонська вважають, що “методичні переваги пісенного матеріалу можна сформулювати так:

- пісні виступають своєрідним засобом опанування та розширення словникового запасу, так як вони містять нові слова й словосполучення. У пісенних текстах знайомий лексичний матеріал знаходиться в новому контексті, що сприяє розвитку збільшення асоціативних зв'язків.

- граматичні структури мови ефективніше засвоюються і активізуються в піснях. Є навчальні пісні, спрямовані на ознайомлення з і закріплення часто

вживаних мовних граматичних структур. Існують також і ритмічні, які супроводжуються поясненнями та вправами для перевірки розуміння змісту;

– пісні допомагають оволодіти навичками вимови, а також впливають на розвиток музичного слуху. Науковці довели, що слухова увага, музичний слух і слуховий контроль нерозривно пов'язані з розвитком і функціонуванням артикуляційного апарату. Процес вивчення і частого повторення простих мелодійних пісень сприяє розвитку правильної вимови, наголосу, ритму, мелодійності, тощо;

– пісенний матеріал сприяє реалізації завдань естетичного виховання, згуртуванню колективу, а також допомагає розкрити творчі здібності в кожного учня;

– використання пісень на уроках знімає напругу, активізує мовну і розумову діяльність, розвиває монологічне і діалогічне мовлення, підтримує інтерес до вивчення англійської, а ще створює сприятливий психологічний клімат” [8].

Крім того, за висловлюванням Каролін Грем, автора збірника навчальних пісень *Jazz Chants* та *Grammar Chants*, пісні є ключовим джерелом для ознайомлення з цілою низкою граматичних структур та лексичних одиниць. Використання пісень на уроках англійської мови сприяє опануванню цих одиниць у певному контексті. Тексти пісень містять різні лексичні форми, і це дозволить учням знайомитися з різноманітними контекстами, в яких вони використані [45].

Вивчення англійської мови за допомогою пісень — це чудовий спосіб *покращити вимову* учня, оскільки навіть на просунутому рівні, вони часто стикаються з труднощами у правильній вимові. Прослуховування пісень у виконанні носіїв мови допомагає зрозуміти, як правильно звучать ті чи інші звуки. Більше того, спів разом із виконавцями сприяє кращій артикуляції англійських звуків і формуванню бажаного акценту.

Також цей процес є особливо ефективним у *запам'ятовуванні* нових слів. Пісні часто «застрягають» у нашій пам'яті завдяки мелодійним мотивам і римованим текстам. Це ідеальне поєднання для роботи нашого мозку. Коли хтось

починає співати “Don’t Worry...”, природною реакцією є продовження пісні: “Be happy”.

Англійські пісні багаті на цікаву лексику. У пісенних текстах часто можна зустріти безліч цікавих прикметників і фразових дієслів. Також можна помітити закономірність, що одні слова частіше використовуються у реп-піснях, а інші — у піснях про кохання [41].

Цей підхід також служить чудовою можливістю розібратися в культурних особливостях Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Австралії та Канади завдяки ознайомленню з творчістю популярних виконавців з цих англомовних.

Отже, ми можемо зробити висновок, що пісні є відмінним матеріалом у навчанні лексики англійської мови. Оскільки формування лексичних навичок вимагає багаторазового повторення лексичних одиниць, найбільш ефективними є саме використання пісень на уроках англійської у середній школі. Тексти пісень можуть містити лексичні одиниці різних стилів застосування, що в значній мірі розширить вокабуляр учня. Пісні є чудовим засобом активізації лексичних конструкцій, оскільки часто запам'ятовуються мимовільно.

1.4. Критерії відбору та жанрова різноманітність англомовного пісенного матеріалу для учнів середньої школи

Вибираючи пісні на урок, варто звертати увагу на психолого-вікові особливості учнів та їх рівень володіння іноземною мовою.

Так, у роботі зі старшими школярами все частіше використовуються завдання для застосування одержаних знань, які не обмежуються лише прослуховуванням.

Залежно від цілей уроку, можна відібрати пісні, які містять необхідну лексику. Як ми вказували вище, зазвичай автентичні тексти включають в себе багато прикладів колоквіалізмів, фразеологізмів та колокацій, що допомагає збагатити лексику школярів та розкрити нові значення відомих слів.

Обираючи пісню для уроку, варто також брати до уваги інтереси учнів. Хоча й інколи можна запропонувати для опрацювання відомі класичні англомовні пісні для розширення кругозору і ознайомлення з головними культурними цінностями їх виконавців, також потрібно дослухатися до смаків учнів, оскільки пісні, які вони слухають, є частиною їх особистого життя і пов'язані насамперед із їхніми інтересами та досвідом. В більшості популярними серед тінейджерів є пісні, які охоплюють теми стосунків, почуттів, любові та дружби.

Провівши анкетування або запропонувавши учням написати свій список пісень для вивчення під час уроку, вчитель може створити добірку пісенного матеріалу. Водночас, варто зауважити, що деякі пісні, що містять нецензурні слова, заклики до насильства та жорстокості чи неприйнятний зміст, не будуть розглядатися у процесі відбору.

Безсумнівно, якщо є змога вивчати улюблені пісні на уроках англійської, тінейджери залюбки відвідуватимуть такі заняття. До того ж, часто прослуховуючи улюблені пісні, учні підсвідомо повторюють і засвоюють пройдений матеріал та вдосконалюють своє володіння іноземною мовою, навчаються нових слів і структур. Пісні допомагають створювати сприятливе навчальне середовище й підвищити мотивацію до вивчення іноземних мов. Така єдність розваг та навчання без сумніву сприяє підвищенню ефективності та результативності навчання [42].

Розглянемо тепер типи пісень.

За типом і метою А. Saricoban і Е. Metin пропонують поділити пісні на наступні групи:

- пісні та римівки, які спонукають до дії (Action Songs and Rhymes) – рахування, демонстрація мовного матеріалу за допомогою тіла, наприклад, *Head, Shoulders, Knees and Toes*;
- традиційні римовки (Traditional songs and rhymes), наприклад, *Old McDonald had a Farm, Twinkle, Twinkle Little Star*;
- джазові чанти (Jazz Chants), наприклад, *Everything is Green on March 17*;

- сучасна попмузика ('Pop' and contemporary songs), до прикладу, *Lady Gaga (Rain on Me)*, *Taylor Swift (Cruel Summer)*, *Billie Eilish (Lunch)*, *Beyonce (Break My Soul)*;
- пісні для малят (Nursery Rhymes) : *Cobbler, Cobbler, Mend my Shoe*, *Humpty-Dumpty Sat on a Wall*;
- народні пісні (Folk Songs): *The Itsy Bitsy Spider*;
- пісні, що спеціально створені для навчання (*Learning Songs, Sing and Learn, Jazz Chants*);
- святкові пісні (Holiday Songs) : *We Wish You A Merry Christmas, Jingle Bells* [50].

Отже, на критерії відбору пісенного матеріалу впливають психолого-вікові характеристики учнів, лексико-стилістична наповненість пісень, а також особисті вподобання класу, що значно підвищує мотивацію до вивчення нового вокабуляру. Типологія пісень включає пісні, що спонукають до дії, традиційні римовки, джазові чанти, сучасну поп-музику, пісні для малят, народні пісні, навчальні та святкові пісні.

1.5. Пробне навчання як метод експериментальної перевірки ефективності організації

Пробне навчання є основним емпіричним методом дослідження у сфері методики викладання іноземних мов. Як зазначають Бігич О.Б., Бориско Н.Ф. та Борецька Г.Е., цей метод «ґрунтується переважно на ерудиції та педагогічній інтуїції вчителя, який здійснює науковий пошук на основі власного досвіду. Без тривалого й глибокого вивчення проблеми педагог висуває та перевіряє припущення, спрямовані на вдосконалення окремих аспектів навчального процесу» [17, с. 46]. Окрім того, пробне навчання дозволяє педагогам експериментувати з новими підходами до викладання, покращувати методику та здійснювати рефлексію щодо ефективності використовуваних ними методів навчання.

В. Коши вважає пробне навчання природним і закономірним етапом удосконалення освітньої практики. Воно включає три ключові етапи: навчання, оцінювання результатів і рефлексію. Під час цього процесу збираються дані, які стають основою для подальших змін у навчально-викладацькому процесі. Автор підкреслює, що пробне навчання має ітеративний (повторювальний) характер, оскільки на кожному етапі відбувається планування, реалізація, аналіз і перегляд, що створює безперервний цикл вдосконалення [46, с. 11–12].

С.Ю. Ніколаєва виділяє такі основні вимоги до організації пробного навчання:

- чітке визначення часових меж;
- формулювання гіпотез дослідження перед початком експерименту;
- детальне планування та організація навчання відповідно до висунутих гіпотез;
- можливість врахування ізолюваного впливу обраного методу;
- визначення початкового й кінцевого рівнів знань, умінь і навичок, що є об'єктом дослідження;
- наявність чітких критеріїв для оцінювання результатів, відповідних меті дослідження [20, с. 60].

На думку Дж. Кларка, С. Пората, Дж. Тіля та М. Джоуба, пробне навчання — це безперервний процес, що включає такі етапи: внесення змін у навчання; реалізація заходів для впровадження цих змін; спостереження за процесом і наслідками; аналіз отриманих результатів [44, с. 11].

У рамках нашого дослідження було обрано методику С.Ю. Ніколаєвої, яка виділяє чотири основні етапи:

1. Підготовка до проведення пробного навчання.
2. Реалізація пробного навчання.
3. Фіксація отриманих результатів.
4. Інтерпретація результатів [19, с. 60].

Отже, пробне навчання спрямоване на покращення, реформування та вирішення проблем в освітньому процесі. Воно є безперервним циклом взаємодії

дослідника з учасниками навчання, під час якого отримані знання застосовуються для покращення практики. До переваг цього методу належать простота реалізації, можливість швидкого отримання результатів і легкість їх обробки.

Висновки до розділу 1

Проведений у розділі аналіз теоретичних джерел та психолого-педагогічних досліджень дозволяє зробити низку узагальнень щодо сутності, структури й механізмів формування англomовної лексичної компетентності учнів середньої школи, а також щодо ролі автентичних пісень у цьому процесі.

Аналіз психофізіологічних та соціально-поведінкових особливостей учнів середнього шкільного віку засвідчує, що цей період є одним із найскладніших і водночас найсприятливіших для опанування іноземної мови. Перехід до абстрактного мислення, зростання потреби у самовираженні та комунікації, розширення кола інтересів і підвищення ролі однолітків створюють умови для цілеспрямованого розвитку лексичної компетентності, за умови педагогічно виваженого підходу. Ефективність навчання іноземної мови на цьому етапі залежить від того, наскільки методика враховує вікові труднощі підлітків — емоційну нестабільність, критичність, зниження мотивації — і водночас спирається на їхні провідні освітні потреби: потребу в спілкуванні, пізнавальну активність та прагнення до самоствердження. Використання інтерактивних, візуальних, когнітивно орієнтованих та технологічно підтриманих методів забезпечує підвищення зацікавленості, сприяє формуванню стійкої навчальної мотивації та створює умови для ефективного засвоєння іншомовної лексики.

Іншомовна лексична компетентність — це здатність особи стисло і правильно оформити своє висловлювання, вербалізувати свої думки, ідеї, зрозуміти мовлення інших, що ґрунтується на складній взаємодії дотичних знань, навичок, умінь та лексичній обізнаності. Становлення іншомовної лексичної компетентності відбувається завдяки комплексному підходу, який включає в себе запам'ятовування лексичного матеріалу на базі особливих методів і прийомів, а також відпрацювання практичних дій із лексемою на різних рівнях.

Пісні є відмінним матеріалом у навчанні лексики англійської мови. Оскільки формування лексичних навичок вимагає багаторазового повторення лексичних одиниць, найбільш ефективними є саме використання пісень на уроках англійської у середній школі. Тексти пісень можуть містити лексичні одиниці різних стилів застосування, що в значній мірі розширить вокабуляр учня. Пісні є чудовим засобом активізації лексичних конструкцій, оскільки часто запам'ятовуються мимовільно.

Добір пісенного матеріалу має спиратися на його лексичну цінність, відповідність тематиці уроку, а також на прийнятність змісту для шкільного середовища. Врахування музичних уподобань учнів значно підвищує їхню мотивацію, створює позитивну атмосферу на уроці та сприяє свідомому засвоєнню нової лексики. Різні типи пісень – від римівок до сучасної попмузики – дозволяють урізноманітнити навчальний процес, поєднати розважальний і навчальний компоненти та забезпечити природне накопичення словникового запасу. Таким чином, пісні виступають ефективним дидактичним ресурсом, що поєднує емоційність, інтерес і комунікативну спрямованість, сприяючи підвищенню результативності іншомовної підготовки.

Пробне навчання спрямоване на покращення, реформування та вирішення проблем в освітньому процесі. Воно є безперервним циклом взаємодії дослідника з учасниками навчання, під час якого отримані знання застосовуються для покращення практики. До переваг цього методу належать простота реалізації, можливість швидкого отримання результатів і легкість їх обробки.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

2.0. Вступні зауваження

У розділі розглянуто етапи формування лексичної компетентності в учнів середньої школи, описано основні труднощі її формування, проаналізовано наявність пісенного матеріалу в підручнику з англійської мови для 6 класу, розроблено систему вправ на основі автентичних англомовних пісень для її формування.

2.1. Етапи формування лексичної компетентності в учнів середньої школи

Формування лексичної компетентності в учнів здійснюється поетапно, що відповідає загальній логіці мовленнєвого розвитку та враховує вікові й пізнавальні особливості здобувачів освіти. Як зазначає М. Пентиліук, цей процес охоплює кілька послідовних етапів:

- Пропедевтичний етап, який реалізується на рівні початкової школи та передбачає ознайомлення учнів із базовими лексичними одиницями, формування первинного уявлення про значення слова;
- Систематичне вивчення лексики, що має місце на наступних щаблях шкільної освіти та включає поглиблене опанування лексичних понять і категорій;
- Опанування лексичних явищ у межах тем з словотвору й граматики, яке забезпечує інтеграцію лексичного матеріалу в ширший контекст мовної системи;

- Функціонально-стилістичний етап, під час якого учні засвоюють функціональне розмежування лексичних одиниць відповідно до стилістичних норм і комунікативних завдань [23, с. 175].

За О.Б. Бігич, формування лексичної компетентності відбувається у три етапи: “1) етап *ознайомлення* з новими словами, на якому відбувається формування теоретичних засад про лексичну систему іноземної мови, правила користування нею, семантизація лексичних одиниць, а також демонстрування особливостей їх застосування в реальному часі і просторі; 2) етап *автоматизації* нових лексичних одиниць (власне формування навичок), який відбувається на рівні словоформи, словосполучення, фрази/речення; понадфрази (діалогічної або монологічної єдності) та мінітексту; 3) етап *застосування*, на якому відбувається формування вміння розв’язувати комунікативні завдання, спираючись на вивчені лексичні одиниці, виконання мовленнєвих вправ, а також контроль рівня засвоєння слів” [1, с. 223].

У свою чергу, В. Тихоша акцентує увагу на тому, що зміст навчального матеріалу з теми «Лексика» структурується за лінійно-ступінчастим принципом, який забезпечує послідовне ускладнення мовного матеріалу. Такий підхід дає змогу враховувати вікові особливості учнів і розвивальний характер навчання, що передбачає випереджальне засвоєння знань. Особливу увагу приділено засвоєнню знань про слово і речення, як ключових одиниць мовлення, засвоєння яких є визначальним для реалізації комунікативного аспекту мови [36, с. 20].

Ці етапи були детально розглянуті у наукових роботах наступних науковців:

Н. Сіранчук у своїй дисертації «Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови» (2018) розробила цілісну методичну систему, що включає етапи ознайомлення, первинного закріплення та розвитку умінь використання лексичних одиниць. Вона також визначила психологічні чинники та лінгводидактичні принципи, що сприяють ефективному формуванню лексичної компетентності [34].

О. Хома у статті «Розвиток лексичної компетенції молодших школярів на уроках української мови» (2017) зосереджується на нових вимогах до навчання рідної мови в умовах реформування освіти. Вона визначає етапи розвитку лексичної компетентності як поетапне засвоєння лексичних понять, формування мовленнєвих лексичних умінь і навичок, спроможність застосовувати їх у процесі комунікації [39].

А. Котловський у статті «Етапи формування англomовної лексичної та граматичної компетентності майбутніх економістів» (2017) визначає етапи формування лексико-граматичної компетентності як ознайомлення, автоматизацію та застосування. Ці етапи сприяють розвитку спроможності експерта у сфері економіки до лексичного і граматичного структурування власних висловлювань та розуміння інших [14].

Отже, етапи формування лексичної компетентності є важливими для розвитку мовленнєвих навичок учнів. Як українські, так і зарубіжні дослідники визнають необхідність поетапного засвоєння лексичних одиниць, починаючи з ознайомлення і закінчуючи їх активним використанням у мовленні. Врахування психологічних, лінгводидактичних та технологічних аспектів сприяє ефективному формуванню лексичної компетентності в учнів.

Процес навчання лексики базується на фундаментальних дидактичних *закономірностях*. У контексті нашого дослідження ми спираємося на концептуальні положення, сформульовані О. Кучерук, яка виокремлює низку *специфічних закономірностей*, що визначають ефективність формування лексичної компетентності учнів:

1. Актуалізація чуттєвого досвіду в активній навчально-пізнавальній діяльності слугує важливою умовою збагачення словникового запасу. Залучення сенсорного сприймання сприяє глибшому засвоєнню нових лексичних одиниць.
2. Поєднання семантичного аналізу слова з його контекстуальним функціонуванням забезпечує формування цілісного уявлення про лексичне

значення. Учні мають не лише розуміти структурні компоненти значення слова, а й уміти інтерпретувати його в конкретних мовленнєвих ситуаціях.

3. Інтеграція лексичних і граматичних знань під час засвоєння слів, з урахуванням словотвірних і функціональних характеристик, створює передумови для формування здатності до вільного і доречного використання лексичних одиниць у мовленні.
4. Опанування переносного значення слів є важливою складовою формування образності учнівського мовлення, адже саме через метафоричність мова набуває експресивності та виразності.
5. Розвиток асоціативного мислення і увага до образного змісту лексем сприяють становленню мовно-естетичного чуття, яке є основою мовної чутливості та креативного мовлення [16].

Урахування зазначених закономірностей дає змогу налагодити ефективну взаємодію між учителем і здобувачем освіти, спрямовану на успішне формування лексичної компетентності та розвиток креативних мовленнєвих здібностей.

У працях М. Пентилюк також окреслено низку *принципів навчання лексики*, які мають бути враховані під час організації мовленнєвої діяльності:

- Лексико-граматичний принцип: встановлення взаємозв'язку між лексичним і граматичним значенням слова;
- Системний принцип: аналіз лексичної одиниці як елемента мовної системи, що функціонує в межах певної лексичної парадигми;
- Функціональний принцип: урахування стилістичної диференціації лексем відповідно до комунікативної ситуації;
- Лексико-синтаксичний принцип: встановлення взаємозв'язку між словом і словосполученням;
- Позамовний принцип: співвіднесення значення слова з відповідними екстралінгвістичними реаліями та поняттями;
- Контекстний принцип: аналіз синтагматичних зв'язків слова в конкретному мовленнєвому контексті [24, с.116].

Позиція О. Полянiчко є концептуально важливою для нашого дослідження, оскільки вона підкреслює єдність процесу навчання лексики та розвитку мовленнєвої діяльності, а також необхідність верифікації ментальних компонентів у процесі засвоєння лексики, що передбачає вирішення комунікативних завдань, максимально наближених до умов реального мовлення. Такий підхід забезпечує формування лексичної компетентності як функціонального компонента комунікативної компетентності [27].

На підставі аналізу наукових джерел можна стверджувати, що пріоритетність тих чи інших принципів навчання лексики визначається особливостями засвоюваної лексичної категорії.

Ефективне формування лексичної компетентності неможливе без оптимального добору *методів навчання*. Н. Сіранчук виокремлює такі методи, які є найбільш дієвими у формуванні лексичної компетентності:

- *Рецептивний метод*, що передбачає ознайомлення з новим лексичним матеріалом через бесіду, розповідь, читання тексту, опрацювання правил, словникових статей, репрезентацію зразків мовлення тощо;
- *Репродуктивний метод* (повний і частковий), який сприяє формуванню мовленнєвих навичок через аналіз слів і текстів за зразком, добір лексичних одиниць у реченнях, трансформацію речень, інтерпретацію значення слів на основі текстових прикладів, використання алгоритмів та пам'яток;
- *Продуктивний метод*, що реалізується через дослідницьку та творчу діяльність учнів, зокрема складання плану тексту, визначення теми та основної думки, добір заголовка, редагування та самостійне створення текстів [31, с. 305].

Таким чином, формування лексичної компетентності у здобувачів освіти є складним багатовимірним процесом, який вимагає поєднання науково обґрунтованих закономірностей, принципів і методів навчання, спрямованих на забезпечення повноцінної мовленнєвої діяльності в умовах сучасної освітньої

парадигми. Основними етапами є ознайомлення, закріплення (автоматизація) та розвиток.

2.2. Труднощі формування лексичної компетентності в учнів середньої школи

О. Гладка вважає, що “на шляху до поставленої мети виникає низка труднощів, обумовлених насамперед мотиваційною складовою. Так, формування лексичної компетентності на рівні Elementary (активний словник складає 600 - 800 ЛО) та Pre-Intermediate (активний словник складає 1000 - 1200 ЛО) не вимагає особливих зусиль від викладача під час організації занять. Всі учні вмотивовані та з ентузіазмом ставляться до поставлених завдань із метою запам'ятати нові лексичні одиниці повсякденного вжитку, пізнати їх контекстуальне значення, особливості використання та навчитися доцільно використовувати у ситуації мовлення” [6, с. 457].

Після опанування базового лексичного запасу, притаманного початковим етапам мовленнєвої освіти, а також сформованості вмінь висловлюватися на теми повсякденного характеру (родина, дозвілля, навчання, подорожі, відомі особистості тощо), учні, як правило, демонструють уповільнення динаміки розвитку лексичної компетентності. Цей феномен часто супроводжується зниженням мотивації до подальшого засвоєння лексичного матеріалу, зокрема академічного характеру, який, у свою чергу, є не лише когнітивно складнішим, а й часто виходить за межі активного вокабуляру учнів навіть у рідній мові. Така ситуація обумовлює потребу у вдосконаленні методичних підходів до мотиваційної підтримки учнів на етапі переходу від побутової до академічної лексики.

Розглянемо ці труднощі та шляхи покращення ситуації детальніше.

У середній ланці шкільної освіти формування іншомовної лексичної компетентності ускладнюється низкою як когнітивних, так і мотиваційних чинників. На відміну від учнів початкової школи, які здебільшого виявляють інтерес до нового через ігрову діяльність і емоційну забарвленість мовного

матеріалу, учні середньої школи вступають у період активного розвитку абстрактного мислення, що водночас супроводжується зростанням навчального навантаження й зниженням внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови [15;3].

Основними труднощами є наступні:

1. *Зміщення мотиваційних акцентів.* Учні середнього шкільного віку часто не пов'язують вивчення іноземної мови з практичною доцільністю або професійними перспективами, що призводить до зниження інтересу до розширення лексичного запасу. За спостереженнями О. Карамана (2016), саме в цей період спостерігається стагнація у формуванні лексичних навичок, оскільки слова з абстрактним або академічним змістом не викликають у підлітків внутрішнього резонансу. Наприклад, слова на кшталт *globalization, democracy, sustainability* часто не засвоюються, оскільки залишаються поза межами досвіду учнів.

2. *Проблеми з семантизацією складної лексики.* У середній школі зростає частка лексичних одиниць із широкою семантичною варіативністю. Як зазначає Н. Сіранчук (2020), це вимагає від учнів не лише знання основного значення слова, а й уміння інтерпретувати його в контексті, з урахуванням стилістичних і граматичних ознак. Багатозначність, синонімія, омонімія, фразеологізми створюють труднощі в рецептивному та продуктивному аспектах. Наприклад, слово *run* у значеннях *керувати підприємством (run a company)* або *працювати (про механізм: the engine runs smoothly)* може викликати нерозуміння в учнів, які знайомі лише з його первинним значенням — *бігти*.

3. *Інтерференція з рідною мовою.* Іншомовна лексика часто засвоюється через призму рідної мови, що може спричинити лексичні помилки внаслідок хибної аналогії. За даними Л. Плахотник (2013), пряме перенесення структур рідної мови у процес іншомовного мовлення спричиняє зміщення значення або граматичної функції лексичних одиниць. До прикладу, уживання *sympathy* у значенні *співчуття* як відповідника до українського *симпатія* (фальшиві друзі перекладача).

4. *Низький рівень стратегічної автономії.* Учні середньої школи ще не завжди володіють розвиненими стратегіями запам'ятовування, узагальнення та переносу лексичних знань у нові мовленнєві ситуації. Як зазначає С. Ніколаєва (2003), відсутність стратегічної рефлексії та умінь самостійного роботи зі словниковими джерелами обмежує темпи засвоєння нової лексики.

5. *Недостатній контекстуальний досвід використання лексики.* У процесі навчання часто превалює вивчення слів у відриві від живого мовного середовища, що ускладнює формування асоціативних і когнітивних зв'язків. Учні можуть знати слово, але не вміти його адекватно застосовувати в ситуаціях реального спілкування. Це особливо актуально для лексики соціокультурного або професійного змісту (Богущ, 2006).

Так, наприклад, для засвоєння та активного використання лексики з теми «Навколишнє середовище» в усному та письмовому мовленні (слова: *pollution, greenhouse gases, deforestation, endangered species, recycling, global warming, biodiversity*) учням пропонують коротке відео або статтю «*How We Can Save the Planet*», після чого — завдання на розуміння змісту (true/false, multiple choice), а також завдання з відбором нової лексики.

Також потрібно запровадити мовленнєву діяльність: роботу в парах — учні дискутують на тему: “*Which environmental problem is the most urgent in your region?*”; проєктну роботу — створення постера або слайд-презентації з теми “*How to Make Our School Eco-Friendly*”, використовуючи нову лексику.

Отже, замість механічного завчання слів типу “*deforestation – вирубка лісів*”, учні бачать, як це слово функціонує у справжньому тексті й одразу застосовують його в практичному мовленні. Це відповідає принципу функціонального навчання й значно покращує засвоєння лексики.

Проведемо огляд ефективних методів і прийомів подолання труднощів у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи, з урахуванням сучасних досліджень:

1. *Інтеграція лексики в контексті.* Контекстуалізація лексичних одиниць сприяє глибшому розумінню та запам'ятовуванню нових слів. Замість

ізолюваного вивчення слів, учні засвоюють лексику через автентичні тексти, діалоги та ситуації, що відображають реальне мовне середовище. Цей підхід дозволяє учням бачити, як слова функціонують у різних контекстах, що підвищує їхню здатність до ефективного використання лексики в мовленні.

2. *Використання цифрових технологій.* Інтерактивні платформи та мобільні додатки можуть значно підвищити мотивацію учнів до вивчення лексики. Завдяки гейміфікації навчального процесу, учні отримують можливість практикувати нову лексику в ігровій формі, що сприяє кращому запам'ятовуванню та підвищує інтерес до навчання.

3. *Стратегічне навчання лексики.* Навчання стратегій самостійного опрацювання лексики допомагає учням розвивати автономність у вивченні мови. Це включає в себе розвиток навичок використання словників, створення тематичних словникових карток, а також застосування мнемонічних прийомів для запам'ятовування нових слів.

4. *Впровадження CLIL-підходу.* Інтегроване навчання предмета та мови (CLIL) дозволяє учням засвоювати нову лексику через вивчення інших предметів, таких як географія, історія чи біологія, іноземною мовою. Цей підхід сприяє глибшому розумінню предметного матеріалу та одночасному розширенню лексичного запасу учнів.

5. *Використання автентичних матеріалів.* Залучення автентичних матеріалів, таких як пісні, фільми, новини та інші ресурси, створює реалістичне мовне середовище для учнів. Це допомагає їм краще розуміти культурні контексти використання лексики та розвивати навички сприйняття та інтерпретації інформації іноземною мовою.

6. *Формування асоціативного мислення.* Розвиток асоціативного мислення сприяє глибшому засвоєнню лексики. Використання асоціацій, ментальних карт та інших прийомів допомагає учням встановлювати зв'язки між новими словами та вже відомими поняттями, що полегшує процес запам'ятовування.

7. *Розвиток мовленнєвої активності.* Залучення учнів до активного використання нової лексики через різноманітні мовленнєві завдання, такі як

рольові ігри, дебати, презентації та інші форми комунікативної діяльності, сприяє закріпленню лексичних навичок та підвищує впевненість учнів у використанні мови.

Таким чином, формування лексичної компетентності в учнів середньої школи потребує методичного переосмислення: активного використання контексту, актуалізації комунікативно значущих тем, запровадження стратегій автономного навчання та елементів CLIL (Content and Language Integrated Learning), що дозволяє подолати мотиваційно-змістовні бар'єри. Застосування цих методів у навчальному процесі сприятиме подоланню основних труднощів у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи, підвищить їхню мотивацію та забезпечить більш ефективне засвоєння лексичного матеріалу.

2.3. Аналіз пісенного матеріалу в підручнику з англійської мови Prepare 6 для 6 класу

Проаналізувавши підручник з англійської мови Дж. Коста *Prepare 6* на наявність пісенного матеріалу для розвитку лексичної компетентності, ми виявили, що у блоці “Great Sounds” в одному з уривків підручника міститься завдання “Listen to the different types of music. Match them to the types of music in Ex.1” (*classical, folk, hip-hop, jazz, opera, pop, reggae, rock*), тобто у вступному розділі передбачено аудіювання музичних фраз чи фрагментів для ознайомлення з лексикою музичних жанрів. Робочий зошит містить тему *Live music / Vocabulary Music* і словникові вправи з музичними термінами (*live, charts, fans, hit, singer* тощо).

Це свідчить, що музична лексика інтегрована в лексичні блоки та завдання, хоч самі пісні не є основною частиною уроку.

На основі аналізу можна сказати, що *Prepare 6* не має музичного компонента, проте містить аудіювання музичних фраз / фрагментів, лексичні вправи з музичною тематикою, і аудіо матеріал (*Student's Book Audio*), який включає музику чи музичні елементи.

Перевагами пісенного матеріалу були би інтеграція музики як контексту для лексики, що допомагає учням асоціювати нові слова з реаліями, аудіювання музичних уривків дає можливість тренувати слухові навички, інтонацію, вимову, сприйняття ритму мови. Також, це мотивує учнів, оскільки музика часто цікавіша за сухі тексти, і вона може залучити емоційно.

Обмежена також інтерактивність підручника – пісні не використовуються як основна лексична практика (з gap-fills, переспівування, переклад рядків тощо) у кожному уроці.

Тобто автори підручника могли б додавати кліпи / відео з піснями до тем (наприклад, легкі популярні пісні, які містять лексичні одиниці з уроку), створити геп-філл вправи на основі пісенних рядків (видаляти ключові слова та просити учнів заповнити), використовувати тексти пісень як reading / cloze text з аналізом лексики та граматики.

Отже, через відсутність пісенного матеріалу учням не вистачає повноцінного досвіду співу, засвоєння лексико-граматичної структури пісні, ритму, мелодії.

2.4. Система вправ на основі автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності в учнів середньої школи

Одним із найефективніших способів опанування лексики є виконання тренувальних вправ, що передбачають: пошук певних лексичних одиниць у тексті; з'ясування функціональної ролі лексичних явищ; добір прикладів, які ілюструють конкретне лексичне явище; класифікацію лексичних елементів за визначеними ознаками; конструювання мовних одиниць з подальшим введенням їх у контекст; а також активне використання різних типів словників [24].

М. Пентилюк наголошує, що при доборі та укладанні лексичних вправ доцільно дотримуватись загальнодидактичних та методичних принципів, зокрема:

1. зміст завдань має відповідати обсягу лексичного матеріалу, передбаченому чинною навчальною програмою з англійської мови;

2. вправи повинні бути спрямовані на формування лексичних умінь і навичок;
3. зміст завдань має стимулювати розвиток мовлення учнів;
4. вправи мають сприяти активізації мислення здобувачів освіти;
5. навчальні завдання повинні бути співвіднесені з метою та завданнями уроку [23].

Ретельний аналіз вправ відповідно до зазначених критеріїв забезпечує ефективне формування лексичної компетентності школярів, сприяє розвитку лексичних умінь, а також інтегрує лексичний матеріал із іншими складниками курсу англійської мови. Окрім цього, під час добору текстів для вправ доцільно враховувати історичний аспект розвитку англійської мови, зокрема походження окремих слів, наявність архаїзмів та історизмів, а також включати завдання, пов'язані з побудовою лексико-семантичних полів, що сприяє розширенню словникового запасу учнів і поглиблює роботу з різними типами словників.

У своїй концепції В. Новосьолова подає систему словниково-семантичних вправ, що спрямовані на поглиблене вивчення слова та його значення. Дослідниця виокремлює такі типи вправ:

- вправи, спрямовані на роботу зі значенням слова (написання тлумачення, добір визначень, розпізнавання слова за тлумаченням, аналіз значеннєвих відтінків у контексті, побудова семантичних полів, складання словникових статей);
- вправи для виявлення та корекції лексико-семантичних і лексико-стилістичних помилок (виправлення помилок, демонстрація сполучуваності, визначення стилістичної сфери вживання);
- вправи на практичне вживання слова (створення словосполучень, побудова речень, написання текстів за опорними словами) [22].

Г. Троганова, розглядаючи формування мовленнєвих умінь у процесі вивчення лексики, пропонує впроваджувати аналітичні, конструктивні та комунікативні вправи, що сприятимуть підготовці учнів до творчих завдань і збагаченню активного словника [37, с. 5].

У сучасній лінгводидактиці активно використовується класифікація лексичних вправ, запропонована М. Пентилюк. Зокрема, виокремлюються:

– *власне лексичні* (лексико-семантичні та лексико-граматичні), які спрямовані на закріплення лексичних понять і розвиток умінь тлумачити значення слів;

– *логіко-лексичні* – спрямовані на формування навичок логічних операцій (зіставлення, класифікація, порівняння);

– *лексико-орфографічні* – орієнтовані на правильне написання лексем та їхніх морфемних частин;

– *лексико-стилістичні* – сприяють формуванню вмінь добирати та використовувати лексику відповідно до стилістичного контексту [23, с.157–160].

Окрему увагу В. Тихоша приділяє *лексико-орфоепічним вправам*, які спрямовані на формування правильної вимови слів, зокрема оволодіння акцентуаційними нормами [36, с. 62].

Наведемо декілька прикладів таких вправ на розвиток лексичної компетентності учнів середньої школи на основі популярних серед підлітків сучасних англомовних пісень. Оберемо пісню «*Shape of You*» Еда Ширана.

На першому етапі вправи спрямовані на *ознайомлення* учнів з новими словами та фразами, що зустрічаються в пісні, використовуючи словники або тлумачення.

- Презентуємо текст пісні з пропусками.
- Учні мають відгадати слова, що підходять за змістом. Наприклад:
«*I'm in love with the ____*» (відповідь: *shape*)
- Пропонуємо пояснення значень незнайомих слів, таких як *shape* або *club*, і пояснюємо їх використання в контексті.

На етапі *первинного закріплення* учні вже мають уявлення про нові слова і готові до їх активного використання в мовленні.

- Попросити учнів у групах або індивідуально скласти короткий діалог, використовуючи 5-7 нових слів з пісні, таких як: *shape, club, body, dance*.
- Наприклад:

- A: *«I saw you at the club last night! Did you have fun?»*
- B: *«Yes, I was dancing the whole time. I love the music, especially the shape of the rhythm!»*

Метою вправи цього типу є вчити учнів використовувати нові слова у реальному контексті, покращувати їхнє вміння застосовувати лексику в мовленні.

Етап розвитку умінь використання лексичних одиниць спрямований на те, щоб учні змогли творити власні тексти, використовуючи нові слова в різних ситуаціях.

- Попросити учнів написати короткий твір або вірш, натхненний текстом пісні. Вони повинні використати слова, які вивчали на попередніх етапах.
- Тема: *«What's your favorite place to dance?»*
- Приклад:

*«I love to dance in the club at night,
The shape of the lights shining so bright,
With the beat in my heart and the rhythm in my soul,
I feel alive and on a roll.»*

Мета цієї вправи – розвинути навички творчого використання лексики, зосереджуючи увагу на власних висловлюваннях учнів.

Корекція лексико-стилістичних помилок фокусується на виявленні та виправленні помилок у використанні слів.

- Учням пропонують текст пісні з помилками, що стосуються лексичних і стилістичних помилок.
- Наприклад:

«I'm in love with the floor» (потрібно замінити на *«I'm in love with the shape»*).

- Після цього, учні виправляють помилки, пояснюючи чому саме така зміна потрібна.

Вправа має на меті виявити можливі помилки у використанні лексики та навчити правильного її застосуванню.

Творче застосування лексики дозволяє учням показати свої знання лексики в контексті більш складних завдань.

- Створення своєї пісні або вірша на основі пісні. Використовуємо ті ж слова, але створюємо новий контекст або історію.
- Наприклад, замість *shape of you*, учні можуть писати про *shape of the city*, *shape of the sky* або *shape of my dreams*.

Ця вправа допомагає поглибити вміння творчо використовувати лексичні одиниці та закріпити їх у пам'яті учнів.

Розглянемо тепер можливі вправи на матеріалі пісні *Flowers Miley Cyrus* для розширення активного і пасивного словникового запасу учнів, формування вміння сприймати, аналізувати та використовувати лексику в контексті, розвитку мовленнєвої компетентності через емоційно-ціннісну лексику.

Підготовчий етап (Pre-listening)

Вправа 1. Асоціації (Warm-up) Запропонуємо слова з пісні (наприклад: *flowers, hand, hours, sand, rain, love, strength, pain*) і попросимо учнів назвати асоціації до кожного слова.

Вправа 2. Передбачення змісту для формування навичок прогнозування і контекстного мислення (Predicting). *What do you think a song called “Flowers” might be about? A celebration? A breakup? A friendship?*

Основний етап (While-listening)

Вправа 3. Gap-fill (Missing Words) Сприяє розвитку фонематичного слуху й сприйняття лексики на слух. Надамо текст пісні з пропущеними словами. Учні мають вставити слова під час прослуховування.

Вправа 4. Синонімія. Збагачує словниковий запас і формує гнучкість у вживанні лексики. (Lexical Awareness). Витягніть ключові слова з приспіву (e.g. *better, stronger, flowers*) й запропонуйте дібрати до них синоніми.

Післяпрослуховувальний етап (Post-listening)

Вправа 5. Тематичне групування. Попросіть учнів розподілити лексику з пісні на тематичні групи:

Emotions: love, regret, pain

Nature: flowers, sand, rain

Relationships: hand, hours, talking

Вправа 6. Переказ з опорою на лексику (Retelling with keywords)
Учні в парах переказують зміст пісні, використовуючи певний набір лексики (наприклад: *independent, past, change, feel, strong, own*. Вправа тренує продуктивне використання лексики в мовленні.

Додатково рекомендуємо інтеграцію CLIL: вивчення символіки квітів (наприклад, троянда = любов, ромашка = наївність) з біології чи культури; або мультимодальність: створення ілюстрації до пісні або короткого відео-реакції з використанням ключових слів.

Такі вправи дозволяють не тільки вивчати нові слова, але й стимулюють підлітків до творчої роботи, використовуючи музику, яка їм цікава. Це значно підвищує мотивацію до навчання.

Аналіз зазначених типів вправ засвідчує їхню здатність забезпечувати цілісний підхід до опрацювання лексики, сприяючи реалізації принципу системності та формуванню комунікативних умінь і навичок учнів.

Висновки до розділу 2

Аналіз теоретичних і методичних засад формування лексичної компетентності в учнів середньої школи показав, що цей процес є поетапним, системним і багатовимірним. Він охоплює етапи ознайомлення з новими лексичними одиницями, їх автоматизації та подальшого застосування в комунікативних ситуаціях. Кожен етап має власні цілі, форми та методи реалізації, що зумовлює необхідність їх науково обґрунтованої послідовності у навчальному процесі. Ефективне формування лексичної компетентності передбачає інтеграцію лексичних, граматичних і стилістичних знань, що забезпечує перехід від формального засвоєння одиниць до їх свідомого й доречного використання в мовленні.

Здійснений огляд наукових праць підтвердив, що ключовими чинниками успішного формування лексичної компетентності є урахування психологічних, когнітивних і лінгводидактичних закономірностей, зокрема актуалізація чуттєвого досвіду, контекстне осмислення лексичних значень, інтеграція

лексичних і граматичних знань, розвиток асоціативного мислення та креативності учнів. Таке комплексне поєднання принципів і закономірностей формує підґрунтя для реалізації компетентнісного підходу в мовній освіті.

Водночас у процесі формування лексичної компетентності виявлено низку труднощів, серед яких провідними є зниження мотивації до вивчення іноземної мови на середньому етапі навчання, інтерференція з рідною мовою, складність семантизації багатозначної лексики, обмежений контекстуальний досвід та недостатній розвиток стратегічної автономії учнів. Подолання цих проблем можливе завдяки впровадженню сучасних педагогічних технологій — контекстуалізації навчального матеріалу, використанню цифрових платформ, елементів CLIL, стратегічного навчання лексики, а також інтеграції автентичних і пісенних матеріалів, які підвищують мотивацію та емоційне залучення учнів.

Аналіз підручника Prepare 6 засвідчив, що хоча в ньому представлено лексичні вправи на музичну тематику та завдання з аудіювання фрагментів музики, пісенний компонент не використано системно як засіб розвитку лексичної компетентності. Відтак, потенціал пісенного матеріалу залишається не реалізованим у повній мірі, що вказує на доцільність його цілеспрямованого впровадження в освітній процес. Використання пісень як навчального ресурсу сприятиме одночасному формуванню слухових, артикуляційних і комунікативних навичок, активізації лексичного запасу та підвищенню мотивації учнів.

Отже, використання автентичних англomовних пісень як основи для системи вправ із формування лексичної компетентності учнів середньої школи виявляється надзвичайно ефективним засобом інтеграції навчального та комунікативного аспектів вивчення мови. Поєднання традиційних типів лексичних вправ із творчими завданнями на матеріалі сучасних пісень сприяє розвитку активного й пасивного словникового запасу, формуванню вмінь контекстуального вживання лексики, а також підвищенню мотивації до вивчення мови через емоційно привабливий матеріал. Такі вправи забезпечують не лише засвоєння нових слів, але й розвиток критичного та асоціативного мислення,

навичок самовираження та творчого мовлення. Робота з піснями *Shape of You* Еда Ширана та *Flowers* Майлі Сайрус демонструє можливість поетапного засвоєння лексики — від ознайомлення до самостійного продукування мовлення — що узгоджується з принципами системності, мотиваційної доцільності й міжпредметної інтеграції у сучасній лінгводидактиці.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.0. Вступні зауваження

У розділі описано поетапну процедуру проведення пробного навчання, наведено результати діагностики рівня сформованості лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи як результат використання автентичних англомовних пісень.

3.1. Констатувальний етап організації пробного навчання

На етапі підготовки пробного навчання, щоб пересвідчитися в ефективності застосування автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності учнів середньої школи, було сформульовано його мету, завдання, обрано клас для проведення пробного навчання та підготовлено необхідні матеріали для його проведення. Мета пробного навчання – перевірити дієвість застосування автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи впродовж проходження нами педагогічної практики.

Гіпотеза пробного навчання полягає в наступному: ефективність формування лексичної компетентності англійською мовою учнів середньої школи значно підвищиться за умов закріплення знань, отриманих на уроках англійської мови, в процесі використання автентичних англомовних пісень.

Пробне навчання здійснювалося в рамках педагогічної практики з 15 вересня по 28 вересня 2025 року на базі Реваківського ліцею Чернівецької області. У ньому взяло участь 11 учні 6А класу. Пробне навчання відбувалося із залученням комп'ютерних технологій та онлайн-ресурсів. Воно охоплювало такі дві теми з підручника для 6-го класу Prepare 6: «Get Started» та «Sports and games»

і включало наступні три етапи:

- 1) *Констатувальний етап* для визначення рівня сформованості лексичної компетентності.
- 2) *Формувальний етап* для впровадження автентичних пісень у процес навчання з метою удосконалення рівня сформованості лексичної компетентності.
- 3) *Контрольний етап* для визначення рівня сформованості лексичної компетентності після проведення пробного навчання.

Були поставлені наступні завдання:

- 1) проведення зрізу (вхідного контролю) для визначення початкового рівня знань учнів;
- 2) визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності й аналіз результатів зрізу у групі;
- 4) реалізація пробного навчання з використанням автентичних пісень для формування лексичної компетентності учнів 6 класу на визначені вище теми;
- 5) з'ясування ефективності вищевказаної методики шляхом проведення зрізу (вихідного контролю) для визначення досягнутого рівня сформованості лексичної компетентності у ході застосування автентичних пісень;
- 6) інтерпретація результатів пробного навчання;
- 7) формулювання висновків щодо ефективності запропонованого комплексу заходів із метою формування лексичної компетентності учнів 6 класу.

Експериментальні матеріали для пробного навчання охоплюють:

- 1) наявні на Youtube автентичні пісні для формування лексичної компетентності на вищевказані теми (див. додатки);
- 2) зрізи у формі тестів множинного вибору, проведені перед та після проведенням пробного навчання (див. додатки).

У процесі дослідження було застосовано такі методи:

- педагогічне спостереження;
- тестування учнів;
- метод кількісної обробки результатів.

Педагогічне спостереження використовувалося з метою цілеспрямованого вивчення педагогічних явищ і збору об'єктивних фактичних даних; воно мало переважно пасивний, споглядальний характер. Тестування слугувало засобом контролю рівня сформованості знань та вмінь учнів. Для порівняння показників, отриманих на початку та після завершення формувального етапу навчання, був застосований метод математичної (кількісної) обробки даних.

Пробне навчання реалізовувалося у три послідовні етапи:

1. проведення вхідного зрізу з метою визначення початкового рівня сформованості умінь діалогічного мовлення;
2. упровадження в освітній процес розробленої методики для перевірки її результативності;
3. проведення підсумкового зрізу для встановлення рівня сформованості відповідних умінь після завершення навчального впливу.

Розглянемо зміст кожного етапу детальніше. Початковий етап передбачав визначення рівня сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу. Рівень сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу, який відповідає рівню A2 за Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), можна окреслити таким чином:

- Учень здатний розуміти речення та часто вживані вирази, що стосуються знайомих тем, як-от особиста інформація, сім'я, школа, повсякденні ситуації.
- Учень може спілкуватися в простих і звичних ситуаціях, що передбачають прямий обмін інформацією на знайомі теми.
- Учень здатний описати в простих формулюваннях аспекти свого оточення, освіти, звичок, використовувати просту лексику й структури.

Таким чином, для 6-класника доречною метою може бути формування лексичної компетентності на рівні A2: володіння базовою англійською лексикою й можливість застосування її у простих комунікаційних ситуаціях.

Отже, критерії оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності були сформульовані наступним чином за кількістю правильних відповідей (див.

додатки):

Відповідність 12-бальній системі	Відповідність CEFR
<i>Високий рівень:</i> 10 – 12 балів	• 10–12 балів – впевнене A2
<i>Достатній рівень:</i> 7 – 9 балів	• 7–9 балів – наближений A2 (A1+/A2-)
<i>Середній рівень:</i> 4 – 6 балів	• 4–6 балів – A1+
<i>Низький рівень:</i> 1 –3 балів	• 1–3 бали – A1 / pre-A1

Кількісні результати вхідного контролю для визначення початкового рівня сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу подані у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати проведення початкового зрізу на констатувальному етапі дослідження

<i>Рівень</i>	<i>К-ть учнів</i>	<i>%</i>
Високий	1	9%
Достатній	4	36%
Середній	5	46%
Низький	1	9%
Всього	11	100%

Результати проведеного дослідження показують, що близько десятої частини учнів (9%) мають низький рівень сформованості лексичної компетентності. Ідентичний низький показник (9%) продемонстрували учні з високим рівнем. Більше третини учнів мають достатній рівень (36%), а трохи менше половини – середній (46%).

Отже, більшість учнів мають середній рівень сформованості лексичної компетентності (A1+).

3.2 Формувальний етап проведення пробного навчання

Після опису процедури початкового контролю знань перейдемо до наступного етапу експерименту — **формуального**, що передбачав безпосередню реалізацію розробленої методики. Оскільки метою дослідження було формування лексичної компетентності учнів 6 класу шляхом використання

автентичних англомовних пісень, навчальний процес на цьому етапі вибудовувався за таким алгоритмом: опрацювання та закріплення нової лексики здійснювалося спочатку під час виконання вправ із підручника, а потім доповнювалося системою спеціально розроблених нами завдань на основі відібраних пісенних матеріалів (YouTube). Така інтеграція мала на меті покращити запам'ятовування та активне використання лексичних одиниць у типових комунікативних ситуаціях.

Наведемо приклади таких завдань:

До теми “Get Started”: Пісенна частина – “FRIENDS” (Marshmello & Anne-Marie) (10–12 хв.)

1. Перед слуханням (Pre-listening):

- Teacher asks:

“What makes a good friend?”

“Do friends always agree?”

- Коротке обговорення (2–3 репліки від учнів).
- Вчитель роздає handout з пропущеними словами у куплетах (*gap-fill*).

2. Під час слухання (While-listening):

- Учні слухають і заповнюють пропуски ключовими словами (friend, talk, call, alone, stop, crazy тощо).

3. Після слухання (Post-listening):

- Робота з лексикою: match words with meanings (*mad, chill, friendzone, call, talk to*).
- У парах створюють короткий діалог:

A: “Are we friends or not?”

B: “Of course we are! But stop calling me every minute!”

- Інтерактивна вправа в *Wordwall*: “Friendship vocabulary quiz”.

Мета: розвивати навички аудіювання, тренувати розуміння сучасної лексики, застосовувати її в діалозі.

До теми “Sports and Games”: Пісенна частина – “WE WILL ROCK YOU” (Queen) (12–15 хв.)

Pre-listening

- Teacher: “How do sports players feel before a game?” (Учні відповідають: *excited, nervous, strong, confident...*)
- Teacher показує фото гурту *Queen* і каже: “This song is often played at sports events to motivate players.”
- Учні отримують *handout* із пропущеними словами (*gap-fill*):
“Buddy, you’re a ____ man, playin’ in the ____, Gonna take on the world someday...”

While-listening

- Учні слухають пісню, вставляють пропущені слова.
- Потім повторно слухають і плескають у ритм (двічі плескання + топання).
Фізкультхвилинка в ритмі пісні — учні співають приспів разом із рухами:
“We will, we will rock you!”

Post-listening

1. Обговорення змісту пісні:

“Who is the song about?” “What does it tell us about strength and success?”

2. *Pair dialogue*:

A: “What’s your favourite sport?” B: “Football. We often listen to ‘We Will Rock You’ before matches!”

Мета: розвивати розуміння пісенного тексту, тренувати спонтанні репліки.

Speaking practice “Sports and Motivation” (8 хв.)

- Учні в парах створюють короткі мотиваційні діалоги:
“Come on, let’s go cycling!” “I’m tired.” “Don’t be lazy! We will rock you!”
- Teacher заохочує імпровізацію, правильну вимову та інтонацію.

Отже, у межах формувального етапу було запропоновано комплекс вправ для аудіювання, відтворення та активізації тематичної лексики в усному мовленні, а також організовано підсумковий контроль сформованості діалогічних умінь.

У наступному підрозділі буде проаналізовано результати проведеного навчального експерименту, що дасть змогу оцінити ефективність запропонованої

методики формування лексичної компетентності учнів 6 класу на основі автентичних пісень.

3.3 Контрольний етап та інтерпретація результатів пробного навчання

На контрольному етапі пробного навчання порівнюємо результати вхідного та вихідного контролю та зробимо висновки про результативність використання автентичних пісень у процесі формування лексичної компетентності учнів 6 класу середньої школи.

Після завершення формувального етапу пробного навчання ми перейшли до його контрольної стадії. Під час проведення уроків учні виконували завдання вихідного контрольного зрізу, метою якого було виявити рівень сформованості лексичної компетентності та порівняти отримані результати. Критерії оцінювання вказано у пункті вище. Аналіз показників рівня сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу після проведення запланованих уроків продемонстрував наступні результати (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Результати проведення зрізу на контрольному етапі дослідження

<i>Рівень</i>	<i>Кількість учнів</i>	<i>%</i>
Високий	2	18%
Достатній	5	45%
Середній	4	36%
Низький	0	0%
Всього	11	100%

Як бачимо з таблиці 3.2, майже п'ята частина учнів (18%) тепер демонструють високий рівень, близько половини мають достатній рівень (45%) та приблизно третина учнів (36%) середній рівень, в той час як учнів з низьким рівнем тепер не виявилось.

Порівнюємо результати, отримані під час вхідного та вихідного контролю, за допомогою таблиці 3.3 нижче.

Таблиця 3.3

**Рівні сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу
відповідно до результатів вхідного та вихідного контролю знань**

Рівень сформованості умінь діалогічного мовлення	вхідний контроль		вихідний контроль	
	кількість учнів	відсотки	кількість учнів	відсотки
високий	1	9%	2	18%
середній	4	36%	5	45%
достатній	5	46%	4	36%
низький	1	9%	0	0%
Разом	11	100%	11	100%

Аналіз проведених зрізів і порівняння результатів показали, що отримані результати демонструють позитивну динаміку формування лексичної компетентності. Як бачимо, вдвічі зросла кількість учнів, які продемонстрували високий рівень сформованості цієї компетентності: 9% учнів до пробного навчання у порівнянні з 18% після його проведення. Кількість учнів з середнім рівнем збільшилася, із достатнім зменшилася, а учні з низьким рівнем тепер були у класі відсутні у порівнянні з 9% до проведення пробного навчання.

Представимо отримані дані графічно за допомогою діаграми 3.1:

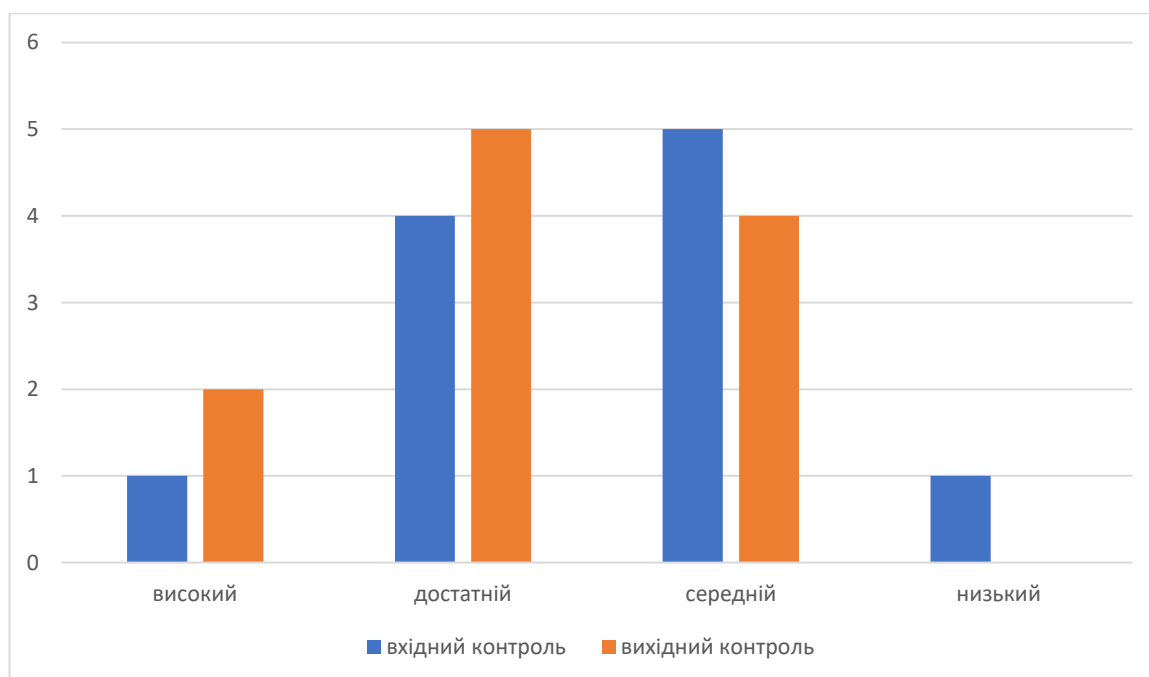


Рис. 3.1 Зміни рівня сформованості лексичної компетентності учнів 6 класу

Таким чином, в результаті пробного навчання з метою формування лексичної компетентності відбулось зростання кількості учнів із високим і достатнім рівнем сформованості лексичної компетентності та зменшення кількості учнів із середнім і низьким рівнем (повна відсутність останнього).

Отже, на підставі досвіду проведення пробного навчання можемо підсумувати, що автентичні пісні відіграють велику роль під час формування лексичної компетентності англійською мовою. Використання таких матеріалів значно збільшує ефективність практичного засвоєння лексичного матеріалу учнями, робить процес пізнання цікавішим і творчим.

Висновки до розділу 3

Для перевірки ефективності запропонованої нами методики формування англійської лексичної компетентності учнів середньої школи на основі автентичних пісень було проведено пробне навчання на базі Рєваківського ліцею. У ньому взяли участь 11 учнів 6 класу. Метою було з'ясувати результативність формування лексичної компетентності під час опрацювання та закріплення лексики в умовах залучення автентичного пісенного матеріалу.

До завдань пробного навчання входили проведення вхідного та вихідного контролю знань; організація навчальної роботи на основі вправ із використанням автентичних пісень; порівняльний аналіз результатів зрізів; формулювання висновків щодо ефективності методики.

Відповідно до поставлених завдань було визначено три етапи експерименту: вхідний контроль рівня сформованості лексичної компетентності; формувальний етап – виконання учнями системи завдань, розроблених на основі автентичних пісень; вихідний контроль.

Для визначення рівня сформованості лексичної компетентності (високий, достатній, середній, низький) до і після пробного навчання було запропоновано додаткові завдання множинного вибору та застосовано визначені критерії оцінювання. Пробне навчання здійснювалося на матеріалі тем «*Get Started*» та

«*Sports and Games*», що включали ознайомлення з пісennими уривками, виконання вправ на засвоєння та актуалізацію лексики, а також закріплення її у комунікативних ситуаціях.

Порівняльний аналіз результатів вхідного і вихідного контролю показав позитивну динаміку: збільшилася кількість учнів із високим і достатнім рівнем сформованості лексичної компетентності, а показник низького рівня знизився до нульового. Це свідчить про те, що використання автентичних пісень позитивно впливає на засвоєння та активне застосування лексичних одиниць учнями.

Отже, отримані результати підтверджують доцільність і педагогічну ефективність запропонованої методики формування лексичної компетентності учнів 6 класу на основі автентичних англомовних пісень.

ВИСНОВКИ

Виконавши усі поставлені у вступі завдання, ми дійшли наступних висновків.

Встановлено, що ефективність навчання іноземної мови у середній школі значною мірою визначається урахуванням вікових, когнітивних і психологічних особливостей учнів. Підлітковий вік (11–15 років) є періодом інтенсивного психофізіологічного розвитку, формування самосвідомості, розширення пізнавальних інтересів і посилення прагнення до самовираження. Ці чинники істотно впливають на процес навчання, зокрема на мотивацію до вивчення англійської мови. Учні цього віку більш сприйнятливі до емоційно забарвлених форм навчальної діяльності, що стимулюють асоціативне мислення, викликають позитивні емоції та підтримують інтерес до предмета. Саме тому використання автентичних пісень у навчальному процесі є доцільним, адже воно узгоджується із психоемоційною природою підлітків і відповідає їхнім комунікативним потребам.

Під лексичною компетентністю у сучасній лінгводидактиці розуміють здатність особи доречно, граматично й семантично правильно добирати та використовувати мовні одиниці в усному та писемному мовленні. Вона є складовою лінгвістичної компетентності й охоплює знання словникового запасу, уміння вживати лексичні одиниці в різних контекстах, розуміння їх значення та функціональних особливостей. Згідно з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), лексична компетентність включає як активні, так і рецептивні знання, що реалізуються у процесі комунікації на різних рівнях володіння мовою (A1–C2).

Наукові концепції доводять, що лексична компетентність має три основні компоненти: лексичні знання, лексичні навички та лексичну усвідомленість. Перший передбачає опанування значень, форм і сполучуваності слів; другий —

автоматизоване використання цих одиниць у мовленні; третій — здатність усвідомлено контролювати та вдосконалювати власне лексичне вживання.

Особливе місце у сучасних методиках навчання іноземних мов займає використання автентичних англомовних пісень як засобу підвищення ефективності засвоєння лексики. Музика активізує емоційно-мотиваційну сферу учнів, покращує запам'ятовування лексики через ритм і повтори, сприяє формуванню правильної вимови, ритміко-інтонаційного малюнку мовлення та розвитку слухової уваги. Крім того, автентичні пісні є носіями культурно-ціннісної інформації, яка розкриває соціальні, історичні та лінгвокультурні особливості англомовних країн. Саме тому автентичний пісенний матеріал розглядається як один із найефективніших засобів розвитку лексичної компетентності в комунікативно орієнтованому навчанні.

На основі аналізу психолого-педагогічних та методичних джерел можна виділити низку педагогічних умов, що забезпечують результативність формування лексичної компетентності засобами пісенного матеріалу: системне включення автентичних пісень у навчальний процес як елемент лексичних, граматичних і фонетичних вправ; поетапна організація роботи з піснею — від ознайомлення з текстом до виконання комунікативних завдань; використання мультимедійних засобів для підвищення наочності та мотивації; добір пісень відповідно до вікових інтересів, мовного рівня та культурних уподобань учнів; створення позитивного емоційного клімату під час роботи з музичним матеріалом.

Слід наголосити, що пісні не лише урізноманітнюють навчальний процес, а й сприяють подоланню психологічних бар'єрів у спілкуванні, оскільки активізують емоційно-вольову сферу й допомагають зняти напруження під час говоріння. Ритмічна організація тексту, рими, інтонаційна виразність і повтори створюють природні умови для механічного й довготривалого запам'ятовування лексичних одиниць. Це підтверджується дослідженнями з когнітивної психології, згідно з якими музика активує як ліву, так і праву півкулі мозку, що сприяє одночасному залученню логічного та емоційного мислення.

Отже, підсумовуючи викладене, можна констатувати, що автентичні англомовні пісні є ефективним педагогічним інструментом для формування лексичної компетентності учнів середньої школи, оскільки поєднують навчальну, виховну та розвивальну функції; стимулюють інтерес до іноземної мови й забезпечують мотиваційне підґрунтя для подальшого навчання; сприяють природному запам'ятовуванню лексики та граматичних структур; створюють умови для формування фонетичних навичок, інтонаційної виразності та автентичної вимови; реалізують культурологічний аспект мовної освіти, розширюючи уявлення учнів про світ англомовних народів.

Таким чином, результати теоретичного аналізу підтверджують, що використання автентичних англомовних пісень як засобу формування лексичної компетентності має ґрунтовне психолого-педагогічне та методичне підґрунтя. У подальшому дослідженні доцільно зосередитись на розробці експериментальної методики навчання, яка б інтегрувала пісенний матеріал у систему уроків англійської мови, спрямованих на поетапне формування лексичних умінь і навичок учнів середньої школи.

Аналіз теоретичних і методичних засад формування лексичної компетентності в учнів середньої школи показав, що цей процес є поетапним, системним і багатовимірним. Він охоплює етапи ознайомлення з новими лексичними одиницями, їх автоматизації та подальшого застосування в комунікативних ситуаціях (Бігич, 2004; Пентилюк, 2011). Кожен етап має власні цілі, форми та методи реалізації, що зумовлює необхідність їх науково обґрунтованої послідовності у навчальному процесі. Ефективне формування лексичної компетентності передбачає інтеграцію лексичних, граматичних і стилістичних знань, що забезпечує перехід від формального засвоєння одиниць до їх свідомого й доречного використання в мовленні.

Здійснений огляд наукових праць (М. Пентилюк, О. Бігич, В. Тихоша, Н. Сіранчук, О. Хома, А. Котловський та ін.) підтвердив, що ключовими чинниками успішного формування лексичної компетентності є урахування психологічних, когнітивних і лінгводидактичних закономірностей, зокрема актуалізація

чуттєвого досвіду, контекстне осмислення лексичних значень, інтеграція лексичних і граматичних знань, розвиток асоціативного мислення та креативності учнів. Таке комплексне поєднання принципів і закономірностей формує підґрунтя для реалізації компетентнісного підходу в мовній освіті.

Водночас у процесі формування лексичної компетентності виявлено низку труднощів, серед яких провідними є зниження мотивації до вивчення іноземної мови на середньому етапі навчання, інтерференція з рідною мовою, складність семантизації багатозначної лексики, обмежений контекстуальний досвід та недостатній розвиток стратегічної автономії учнів. Подолання цих проблем можливе завдяки впровадженню сучасних педагогічних технологій — контекстуалізації навчального матеріалу, використанню цифрових платформ, елементів CLIL, стратегічного навчання лексики, а також інтеграції автентичних і пісенних матеріалів, які підвищують мотивацію та емоційне залучення учнів.

Аналіз підручника Prepare 6 засвідчив, що хоча в ньому представлено лексичні вправи на музичну тематику та завдання з аудіювання фрагментів музики, пісенний компонент не використано системно як засіб розвитку лексичної компетентності. Відтак, потенціал пісенного матеріалу залишається не реалізованим у повній мірі, що вказує на доцільність його цілеспрямованого впровадження в освітній процес. Використання пісень як навчального ресурсу сприятиме одночасному формуванню слухових, артикуляційних і комунікативних навичок, активізації лексичного запасу та підвищенню мотивації учнів.

Отже, використання автентичних англomовних пісень як основи для системи вправ із формування лексичної компетентності учнів середньої школи виявляється надзвичайно ефективним засобом інтеграції навчального та комунікативного аспектів вивчення мови. Поєднання традиційних типів лексичних вправ (за класифікацією М. Пентилюк, В. Новосьолової, Г. Троганової) з творчими завданнями на матеріалі сучасних пісень сприяє розвитку активного й пасивного словникового запасу, формуванню вмінь контекстуального вживання лексики, а також підвищенню мотивації до вивчення

мови через емоційно привабливий матеріал. Такі вправи забезпечують не лише засвоєння нових слів, але й розвиток критичного та асоціативного мислення, навичок самовираження та творчого мовлення. Робота з піснями *Shape of You* Еда Ширана та *Flowers* Майлі Сайрус демонструє можливість поетапного засвоєння лексики — від ознайомлення до самостійного продукування мовлення — що узгоджується з принципами системності, мотиваційної доцільності й міжпредметної інтеграції у сучасній лінгводидактиці.

Для перевірки ефективності запропонованої методики формування англомовної лексичної компетентності учнів середньої школи на основі автентичних пісень було проведено пробне навчання на базі Реваківського ліцею. У ньому взяли участь 11 учнів 6 класу. Метою було з'ясувати результативність формування лексичної компетентності під час опрацювання та закріплення лексики в умовах залучення автентичного пісенного матеріалу.

До завдань пробного навчання входили проведення вхідного та вихідного контролю знань; організація навчальної роботи на основі вправ із використанням автентичних пісень; порівняльний аналіз результатів зрізів; формулювання висновків щодо ефективності методики.

Відповідно до поставлених завдань було визначено три етапи експерименту: вхідний контроль рівня сформованості лексичної компетентності; формувальний етап – виконання учнями системи завдань, розроблених на основі автентичних пісень; вихідний контроль.

Для визначення рівня сформованості лексичної компетентності (високий, достатній, середній, низький) до і після пробного навчання було запропоновано додаткові завдання множинного вибору та застосовано визначені критерії оцінювання. Пробне навчання здійснювалося на матеріалі тем «*Get Started*» та «*Sports and Games*», що включали ознайомлення з пісненими уривками, виконання вправ на засвоєння та актуалізацію лексики, а також закріплення її у комунікативних ситуаціях.

Порівняльний аналіз результатів вхідного і вихідного контролю показав позитивну динаміку: збільшилася кількість учнів із високим і достатнім рівнем

сформованості лексичної компетентності, а показник низького рівня знизився до нульового. Це свідчить про те, що використання автентичних пісень позитивно впливає на засвоєння та активне застосування лексичних одиниць учнями. Отримані результати підтверджують доцільність і педагогічну ефективність запропонованої методики формування лексичної компетентності учнів 6 класу на основі автентичних англомовних пісень.

Перспективи подальших досліджень у межах нашої теми полягають у розширенні теоретико-методологічної бази та практичних підходів до використання музичного матеріалу в навчанні. До них належать експериментальні дослідження впливу музичних жанрів та стилів на засвоєння лексики та підвищення мовної мотивації, компаративні дослідження традиційних підходів навчання лексики з методикою на основі автентичних пісень у різних типах шкіл і освітніх середовищах. Реалізація цих напрямів дозволить розширити практичні можливості застосування автентичних англомовних пісень у шкільному навчанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О.Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Богуш А. М. Лінгводидактичні основи формування лексичної компетентності учнів. Одеса: Педагогічна преса. 2006.
3. Бориско Н. Ф. Психолінгвістичні аспекти формування лексичної компетентності учнів. Львів: Світ. 2010.
4. Вишневський О. І. Діяльність учнів на уроці англійської мови. Київ : *Нова школа*, 2019. 224 с.
5. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ.: *Каравела*, 2009. 400 с.
6. Гладка О. Особливості розвитку іншомовної лексичної компетентності студентів-філологів. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 165. С. 455-459.
7. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2018). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
8. Деркач Ю., Яблонська Р. (2021). Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*, 10 (98), 2021. С. 54-56. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-14>
9. Деркач Ю., Яблонська Р. Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*, №10 (98), 2021. С. 54-56. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-14>
10. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва]. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.

- 11.Ілюк Т. Критерії відбору та жанрова різноманітність англомовного пісенного матеріалу для учнів середньої школи. *Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (12-15 травня 2025 року)*. Факультет іноземних мов/ Т. Колісниченко, А. Косенко, О. Соловійова, М. Ковалюк, О. Кудрявцева, О. Стефурак. . Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. С. 207 – 208.
- 12.Ілюк Т. Система вправ на основі автентичних англомовних пісень для формування лексичної компетентності в учнів середньої школи. *Магістерські студії*. Випуск 6. 2025. С. 81 – 89. URL: chrome-extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjpeomlnpah/https://englishdept.chnu.edu.ua/media/vcqpoeqk/mahisterski-studii-6-_2025.pdf
- 13.Карпенко О. О. Вивчення іноземної мови через пісню й музику. *Англійська мова та література*. 2004. № 12. С. 2 - 4.
- 14.Котловський А. Етапи формування англомовної лексичної та граматичної компетентності майбутніх економістів. *Збірник наукових праць "Педагогічний альманах"*, 1(33), 2017. С. 172-178. URL: <https://europub.co.uk/articles/-A-338108>
- 15.Крутії К. Л. Психолого-педагогічні засади формування іншомовної лексичної компетентності учнів основної школи. Харків: *Основа*. 2011.
- 16.Кучерук О. Формування лексичної компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням методу проєктів. URL: <http://eprints.zu.edu.ua.pdf>.
- 17.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Є. та ін./ за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: *Ленвіт*, 2013. 590 с.
- 18.Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підруч. для студ. філол. факул. України / кол. авт. за ред. М. І. Пентиліук. К.: *Ленвіт*, 2004. 400 с.

19. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт. 2003.
20. Ніколаєва С. Ю. Методи та організація сучасних досліджень з методики навчання іноземних мов і культур: навч.-метод. посібник для студентів магістратури та аспірантури. Київ : *Видавничий центр КНЛУ*, 2019. 136 с.
21. Новосьолова В. Вивчення слова і його лексичного значення у школі. *Українська мова і література в школі*. 2001. № 6. С. 8-10.
22. Новосьолова В. Особливості роботи з формування лексичної компетентності учнів основної школи на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2014. № 7. С. 12–19.
23. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Київ: Видавничий центр «Академія». 2011.
24. Пентилюк М. Система лексичних вправ – важливий засіб мовленнєвого розвитку учнів. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики*: зб.статей. К.: Ленвіт, 2011. С. 154-160.
25. Плахотник Л. В. Інтерференція в процесі вивчення іноземної мови: причини та шляхи подолання. Дніпро: ДНУ. 2013.
26. Полянiчко О. Формування лексичної компетентності учнів основної школи. Київ: *Наукова думка*. 2015.
27. Полянiчко О. Компоненти змісту лексичної компетентності майбутніх учителів історії. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib.pdf>.
28. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посіб. для студ. пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. Київ : *Ленвіт*, 2011. 366 с.
29. Рева В. Навчання лексики на основі ігрового методу. English. Шкільний світ: Language & Culture : Weekly. 2011. № 27. С. 4-6.
30. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. Київ: *Центр учбової літератури*, 2012. 376 с.
31. Сіранчук Н. Методика навчання української мови в основній школі. Київ: Літера ЛТД. 2020.

- 32.Сіранчук Н. До проблеми створення методичної системи формування лексичної компетентності учнів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія»*. 2020. Вип. 9 (77). С. 303-306.
- 33.Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Рівне. 2018. 428 с.
- 34.Сіранчук Н.М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови. Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/7409>
- 35.Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. Київ: Ленвіт, 2010. Вип 4. с. 16–23. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/im_2010_4_4.pdf
- 36.Тихоша В. Система роботи над збагаченням мовлення учнів 5-9 класів власне українською лексикою та фразеологією: посіб. для вчителів. Херсон. 1995. 148 с.
- 37.Троганова Г. Використання функціонально-семантичного підходу до вивчення лексики на уроках зв'язного мовлення в п'ятому класі. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 6. С. 4-6.
- 38.Федоренко Ю.П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка*. Вип. 2. Полтава, 2004. С. 82–87.
- 39.Хома О. М. Розвиток лексичної компетенції молодших школярів на уроках української мови. *Наука і освіта*. 2017. №2. 41-46.
- 40.Шатилов С. Ф. Методика навчання німецької мови в середній школі. Київ: Ленвіт, 1996. 223 с.

- 41.6 Surprising Benefits Of Music In Learning English. Novakid Blog. URL: <https://www.novakidschool.com/blog/6-surprising-benefits-of-music-in-learning-english/>
42. Adam J. Simpson. How to Use Songs in the English Language Classroom. 04 March 2015. URL: <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-use-songs-english-language-classroom>
43. Arnold J. New Ways in Teaching With Music. Tessol press. 2017. URL: http://www.aogaku-daku.org/wp-content/uploads/2018/08/14109_NW-in-Teaching-With-Music_e-book.pdf.
44. Clark J. S., Porath S., Thiele J., Jobe M. Action Research. Kansas: New Prairie Press, 2020. 129 c.
45. Graham C. Grammar chants: More Jazz Chants. USA : Oxford University Press, 2003. 256 p.
46. Koshy V. Action research for improving educational practice: A step-by-step guide. London: Sage publications Ltd, 2010. 159 c.
47. Ludke K. Teaching foreign languages through songs. University of Edinburgh. 2009. URL: https://www.researchgate.net/publication/260229876_Teaching_foreign_languages_through_so
48. Millington N. T. Using songs effectively to teach English to young learners. Language education in Asia: навчальний посібник. Japan, 2011. P. 135–136.
49. Nation I.S.P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 477 p. URL : <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf>.
50. Saricoban A. Metin E. Songs, Verse and Games for Teaching Grammar. *The Internet TESL Journal*. Vol. VI, No. 10, October 2000. <http://iteslj.org/Techniques/Saricoban-Songs.html>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

51. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Council of Europe, 2001. Companion Volume, 2020.
52. Ed Sheeran. Shape of you. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JGwWNGJdvx8&list=RDJGwWNGJdvx8&start_radio=1
53. Marshmello & Anne-Marie. Friends. URL: https://www.youtube.com/watch?v=CY8E6N5Nzec&list=RDCY8E6N5Nzec&start_radio=1
54. Miley Cyrus. Flowers. URL: https://www.youtube.com/watch?v=G7KNmW9a75Y&list=RDG7KNmW9a75Y&start_radio=1
55. Prepare! Level 6. Student's Book. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2599-angliiska-6-klas-kosta.html>
56. Queen. We Will Rock You. URL: https://www.youtube.com/watch?v=-tJYN-eG1zk&list=RD-tJYN-eG1zk&start_radio=1

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
ПЛАНИ УРОКІВ
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (PREPARE 6, UNIT 0
+ SONG “FRIENDS”)

Тема: *Getting to know each other. Friendship and communication.*

Тип уроку: комбінований (лексико-граматичний + аудіювання + пісенний + speaking practice).

Клас: 6-А

Підручник: *Prepare Level 6* (Cambridge University Press, стор. 7)

Матеріали: аудіо з підручника, пісня “*FRIENDS*” (*Marshmello & Anne-Marie*), роздаткові картки, інтерактивні вправи (Quizizz / Wordwall / LyricsTraining).

Мета уроку

Навчальна:

- Закріпити вживання конструкцій *have got* у запитаннях і відповідях.
- Повторити англійський алфавіт і правила спелінгу.
- Розширити словник з тем “дружба” та “повсякденне спілкування”.

Розвивальна:

- Формувати навички діалогічного мовлення у типових ситуаціях (знайомство, прохання, ввічливі звернення).
- Розвивати фонематичний слух, увагу, вміння сприймати інформацію на слух через пісенний текст.

Виховна:

- Виховувати культуру спілкування, доброзичливість і повагу до друзів.
- Формувати позитивне ставлення до навчання через сучасні ІКТ та музику.

Хід уроку

Організаційний момент (2–3 хв.)

- Greeting. Teacher asks:
 “What’s in your bag today?”

“Who helps you pack it?”

- Учні відповідають короткими діалогами, використовуючи лексику з вправи 6 (*I've got my notebook / pencil case / bottle of water...*).

Повторення алфавіту та спелінгу (7–8 хв.)

Ех. 1–2 (р. 7):

- Учні повторюють алфавіт хором і по черзі (listen & repeat).
- Потім у парах: учень А вимовляє своє ім'я по літерах, учень В записує.
- *Mini-game*: “Spell your friend's name as fast as you can!”

Мета: розвивати орфографічні навички та вміння розпізнавати звуки й букви англійської мови на слух.

Speaking practice “In your bag” (5 хв.)

Ех. 6 (р. 7):

- Учні працюють у парах, запитують один одного:

“Have you got a ruler in your bag today?”

“Yes, I have. / No, I haven't.”

- Потім презентують партнера класу:

“This is Max. He's got three books and a water bottle in his bag.”

Мета: активізувати структуру *have got*, розвивати короткі діалоги-обміни інформацією.

Пісенна частина – “FRIENDS” (Marshmello & Anne-Marie) (10–12 хв.)

4. Перед слуханням (Pre-listening):

- Teacher asks:

“What makes a good friend?”

“Do friends always agree?”

- Коротке обговорення (2–3 репліки від учнів).
- Вчитель роздає handout з пропущеними словами у куплетах (*gap-fill*).

5. Під час слухання (While-listening):

- Учні слухають і заповнюють пропуски ключовими словами (friend, talk, call, alone, stop, crazy тощо).

6. Після слухання (Post-listening):

- Робота з лексикою: match words with meanings (*mad, chill, friendzone, call, talk to*).
- У парах створюють короткий діалог:

A: “Are we friends or not?”

B: “Of course we are! But stop calling me every minute!”

- Інтерактивна вправа в *Wordwall*: “Friendship vocabulary quiz”.

Мета: розвивати навички аудіювання, тренувати розуміння сучасної лексики, застосовувати її в діалозі.

Узагальнення і рефлексія (5 хв.)

- “What new words did you learn today?”
- “Can you spell your friend’s name and say what’s in their bag?”
- “What does the song tell us about friendship?”

Домашнє завдання

- Написати 5 речень про свого друга з конструкцією *have got*.
- Додатково (для охочих): пройти онлайн-тест “Friendship words” на *Quizizz*.

Очікувані результати:

Учні:

- повторюють англійський алфавіт і можуть вимовляти слова по літерах;
- використовують конструкції *have got / has got* у діалогах;
- розуміють основний зміст сучасної пісні англійською;
- застосовують лексику на тему “friendship” у власних висловленнях.

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (PREPARE 6, UNIT 1 + “WE WILL ROCK YOU”)

Тема: *Sports and motivation. Team spirit and rhythm in English.*

Клас: 6-А

Тип уроку: комбінований (лексико-тематичний + пісенний + комунікативний)

Підручник: *Prepare Level 6, Unit 1 “Sports”, стор. 10*

Матеріали: аудіо з підручника (ex.1–3), відео пісні *Queen – “We Will Rock You”*, картки з лексикою, інтерактивні вправи (LyricsTraining, Wordwall).

Мета уроку

Навчальна:

- Ознайомити з лексикою з теми “*Sports*”.
- Закріпити вимову дифтонгів /eɪ/ і /aɪ/.
- Розвивати вміння розуміти текст пісні та виділяти ключові слова.

Розвивальна:

- Розвивати навички діалогічного мовлення у ситуаціях “*Sports and teamwork*”.
- Формувати навички аудіювання на основі пісенного матеріалу.
- Тренувати відчуття ритму й інтонації англійського мовлення.

Виховна:

- Виховувати командний дух, наполегливість і позитивне ставлення до спорту.
- Розвивати музичний смак через знайомство з класикою англійської культури.

ХІД УРОКУ

Організаційний момент (2–3 хв.)

- Привітання, обмін короткими репліками:
“What sport do you like most?” “Do you prefer team sports or individual ones?”

- Короткий брейнсторм на дошці (учні називають різні види спорту — teacher записує).

Vocabulary & Pronunciation (10 хв.)

Ex. 1–3 (p.10)

1. *Listen and repeat* — учні повторюють слова з теми *sports* за аудіо.
2. *Pronunciation focus*: учні групують слова з дифтонгами /eɪ/ і /aɪ/ (*baseball, skate, fly, ride, cycling*).
3. *Pair work*:

“Which sports do you do in teams? Which do you do alone?” “Which do you prefer?”

Мета: активізувати лексику й тренувати вимову.

Пісенна частина – “We Will Rock You” (Queen) (12–15 хв.)

Pre-listening

- Teacher: “How do sports players feel before a game?” (Учні відповідають: *excited, nervous, strong, confident...*)
- Teacher показує фото гурту *Queen* і каже: “This song is often played at sports events to motivate players.”
- Учні отримують *handout* із пропущеними словами (*gap-fill*):

“Buddy, you’re a ____ man, playin’ in the ____, Gonna take on the world someday...”

While-listening

- Учні слухають пісню, вставляють пропущені слова.
- Потім повторно слухають і плескають у ритм (двічі плескання + топання).

Фізкультхвилинка в ритмі пісні — учні співають приспів разом із рухами:

“We will, we will rock you!”

Post-listening

3. Обговорення змісту пісні:

“Who is the song about?” “What does it tell us about strength and success?”

4. *Pair dialogue*:

A: “What’s your favourite sport?” B: “Football. We often listen to ‘We Will Rock You’ before matches!”

Мета: розвивати розуміння пісенного тексту, тренувати спонтанні репліки.

Speaking practice “Sports and Motivation” (8 хв.)

- Учні в парах створюють короткі **мотиваційні діалоги**:
“Come on, let’s go cycling!” “I’m tired.” “Don’t be lazy! We will rock you!”
- Teacher заохочує імпровізацію, правильну вимову та інтонацію.

Підбиття підсумків (5 хв.)

- Обговорення:
“What new words did you learn today?” “When can we use this song in real life?”

- Учитель оцінює діалогічне мовлення за критеріями:
лексика (0–3), граматики (0–3), вимова (0–2), взаємодія (0–2).

Домашнє завдання

- Написати 5 речень про свій улюблений вид спорту.
- Переглянути відео *Queen – “We Will Rock You”* та вивчити приспів напам’ять.

Очікувані результати:

Після уроку учні:

- знають і вживають лексику з теми *sports*;
- розрізняють звуки /aɪ/ і /eɪ/;
- розуміють зміст пісні “We Will Rock You” та можуть використати її фрази у коротких діалогах;
- проявляють командний дух і мотивацію у спілкуванні.

Marshmello & Anne-Marie – “FRIENDS”

Тема: friendship, communication, emotions **Граматики:** Present Simple, imperatives, modal verbs (*don’t call me, you think you’re the one*)

Вправа 1. Match the words to their meanings

(можна зробити як картки або drag & drop у Wordwall)

Word	Meaning
friendzone	when someone wants to be only friends, not romantic partners
argue	to have a disagreement or fight with words
call	to phone or contact someone
chill	to relax, to be calm
feelings	emotions like love, anger, or sadness

Вправа 2. Fill in the gaps

(Прослухати уривок і вставити слова)

“Haven’t I made it (**clear**)? Want me to (**spell**) it out for you? (**F-R-I-E-N-D-S**)
— that’s how you (**spell**) ‘friends’!”

Focus: listening for spelling, pronunciation, clarity.

Вправа 3. Choose the correct meaning

1. “*Don’t go look at me with that look in your eye*” means...
 - a) She wants him to stop looking angrily.
 - b) She wants him to stop looking romantically. 
 - c) She wants him to leave.

Вправа 4. Create your own mini-dialogue

Використай слова: *friend, argue, feelings, call, explain*.

Мета: тренування побутових фраз типу *We’re just friends, I don’t want to argue, I’ll call you later*.

Вправа 5. ICT Activity

Учні слухають пісню та заповнюють пропущені слова (автоматична перевірка).

Мета: розвиток аудіювання + лексика спілкування.

2. Queen – “We Will Rock You”

Тема: sports, motivation, determination

Граматика: Future forms (*you’re gonna be a big man*), imperatives (*sing it!*).

Рівень: A2–B1

Вправа 1. Match the words to pictures / meanings

Word	Meaning
face	the front part of your head
street	a road in a city
can	to be able to do something
rock	to be strong, powerful, or to impress
kicking	hitting something with your foot

Вправа 2. Fill in the blanks

“Buddy, you’re a boy, make a big (noise),
Playin’ in the street, gonna be a big man (someday).”

Мета: розпізнати ключові лексеми про дії, зусилля, амбіції.

Вправа 3. Word formation

Зі слів *win, strong, power, fight, play* утвори іменники або прикметники:

- strength
- power
- player
- winner
- fighter

Мета: розширення словотвору через спортивну лексику.

Вправа 4. Discussion prompts

1. What kind of people “rock”?
2. When do you feel powerful or confident?
3. What is your favorite sport or activity that makes you feel strong?

Мета: розвиток діалогічного мовлення через обговорення теми мотивації.

Вправа 5. Rhythm & Pronunciation

Попросіть учнів *clap-clap-stomp* під ритм “We Will Rock You” і повторювати ключові рядки. Розвиток інтонації, наголосу, ритмічної вимови.

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК Б.1

Вхідний контроль лексики (до початку теми)

Мета: перевірити наявні знання з тем “*Sports*” і “*Friendship*”, базову лексику, спелінг.

Частина 1. Matching (З’єднай слова з перекладом)

1. go cycling –
2. do gymnastics –
3. play basketball –
4. go swimming –
5. play tennis –
6. go skiing –
7. play volleyball –
8. go running –
 - a) кататися на лижах
 - b) плавати
 - c) бігати
 - d) грати у волейбол
 - e) кататися на велосипеді
 - f) займатися гімнастикою
 - g) грати у баскетбол
 - h) грати у теніс

Частина 2. Choose the correct word

1. We usually _____ football after school.
a) do b) play c) go
2. My sister likes to _____ yoga every morning.
a) play b) do c) go
3. Let’s _____ skating at the weekend!
a) do b) go c) play

Частина 4. Spelling

1. Write the words you hear (teacher says aloud):
basketball, friend, cycling, gym, hockey, tennis.

ДОДАТОК Б.2

Вихідний контроль лексики (після завершення теми)

Мета: перевірити засвоєння тематичної лексики, активне вживання у контексті, розуміння текстів пісень.

Частина 1. Fill in the gaps

Use the words: *hockey, gymnastics, rock, volleyball, friend, play, go*.

1. I usually ____ volleyball on Saturdays.
2. My brother does ____ every morning.
3. Queen sing: *We will, we will ____ you!*
4. My best ____ always supports me.
5. Do you like watching ____ on TV?

Частина 2. Multiple Choice

1. In the song “*We Will Rock You*”, what do the words “*stomp, stomp, clap*” mean?
a) movements in sport b) sounds of rhythm c) musical instruments
2. Which line from “*FRIENDS*” shows rejection?
a) “You say you love me.”
b) “I’m only gonna say this one time.”
c) “We will rock you.”
3. What sport can you do *both indoors and outdoors*?
a) swimming b) basketball c) skiing

Частина 3. Friendship vocabulary (з пісні *FRIENDS*)

Обери правильне слово для речення.

1. A real friend always ____ you.
a) helps b) fights c) ignores
2. In the song “*FRIENDS*”, Anne-Marie says: “*You say you love me, I say you’re just a ____*.”
a) brother b) friend c) teacher
3. True or false: The song “*FRIENDS*” is about romantic love.

Частина 4. Spelling Bee

Учитель диктує слова для письмового відтворення:
cycling, gymnastics, friendship, winner, loser, rock, guitar, lyrics.

ДОДАТОК В

Критерії оцінювання лексичної компетентності

(оцінювання може здійснюватися за усним або письмовим завданням)

1. Обсяг словникового запасу (тематична лексика, активне використання)
2. Точність і правильність уживання лексики (семантика, словосполучення)
3. Контекстність і доречність (відповідність ситуації, комунікативне завдання)
4. Автоматизованість і швидкість доступу до слова (без довгих пауз, без надмірних замінів)

Рівні сформованості та відповідність 12-бальній системі

Рівень	Бали	Характеристика сформованості лексичної компетентності
Високий	10–12	Учень володіє достатнім тематичним словником (відповідно до А2), використовує лексику правильно й доречно, вживає прості сталі вирази, самостійно продукує висловлювання, допускаючи незначні помилки, які не впливають на розуміння. Швидко добирає слова, вміє перепарфразувати.
Достатній	7–9	Словниковий запас достатній для спілкування в межах вивчених тем, можливі поодинокі помилки у вживанні слів, але загальний зміст передає коректно. Іноді потребує часу для добору слів, іноді вживає лексичні заміни.
Середній	4–6	Лексичний запас обмежений, учень розуміє більше, ніж може відтворити. Часто звертається до допомоги (вчителя, жестів, рідна мова), робить систематичні лексичні помилки, що частково впливають на розуміння. Може будувати висловлювання лише в межах найбільш типових ситуацій.
Низький	1–3	Учень знає мінімум слів і не здатний побудувати завершене висловлювання. Часто замінює англійські слова українськими, не розуміє базової лексики навіть у знайомих ситуаціях, спілкування майже неможливе без зовнішньої підтримки.